

รายงานการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเตา
จังหวัดเพชรบูรณ์

(ภาษาอังกฤษ) Product Development from Folk Art of Mudmee Weaving
of Ban Noem Sadao Weaving Group Phetchaboon.

อลิสณา อนันตะอาด

สาขาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2563

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะอาด
จังหวัดเพชรบูรณ์

(ภาษาอังกฤษ) Product Development from Folk Art of Mudmee Weaving
of Ban Noem Sadao Weaving Group Phetchaboon.

อติสณา อนันตะอาด สาขาศิลปกรรม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ทุนอุดหนุนโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปี
งบประมาณ 2563

(ก)

ชื่องานวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา
จังหวัดเพชรบูรณ์

(ภาษาอังกฤษ) Product Development from Folk Art of Mudmee Weaving of Ban Noem Sadao Weaving
Group Phetchaboon.

ผู้วิจัย อลิสนา อนันตะอาด

สาขาวิชา ศิลปกรรม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อ ศึกษาศิลปะพื้นบ้านการทอผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา 2) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา ผลการวิจัยพบว่า (1) คุณภาพจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญของผลิตภัณฑ์ด้านประโยชน์การใช้สอยรูปแบบเหมาะสมกับประโยชน์การใช้สอยผลิตภัณฑ์ความเหมาะสมในการใช้งานผลิตภัณฑ์ ง่ายต่อการเก็บรักษาและการทำความสะอาด มีความสะดวกในการใช้ผลิตภัณฑ์ และจัดเก็บ วัสดุที่นำมาสร้างผลิตภัณฑ์สามารถเข้ากันอย่างลงตัวด้านความสวยงาม ด้านวัสดุเศรษฐกิจทั้ง 3 ด้านได้ค่าเฉลี่ยที่ 4.83 ระดับความเหมาะสมมากที่สุด (2) วิเคราะห์ความคิดเห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ ชื่อเพราะลวดลายสวยงาม (ร้อยละ 50) ชื่อเพราะใส่แล้วมีเอกลักษณ์ (ร้อยละ 60) ชื่อเพราะมีความชอบในผลิตภัณฑ์ (ร้อยละ 40) (3) ความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 20 คน ความประณีตสวยงามพึงพอใจ 4.40 อยู่ในระดับ มาก ความทันสมัยระดับความพึงพอใจ 4.35 อยู่ในระดับ การใช้วัสดุ สี ลวดลาย ความเหมาะสมกับความนิยมในปัจจุบัน 4.70 อยู่ในระดับ มากที่สุด ความพึงพอใจต่อแบบในภาพรวม 4.5 อยู่ในระดับมาก ที่สุด และ ภาพรวมทุกด้านได้คะแนนเฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ : พัฒนาผลิตภัณฑ์, ศิลปะพื้นบ้าน, ผ้ามัดหมี่

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the folk art of Mudmee weaving group of Ban Noen Sadao Weaving Group, 2) in order to develop products from Mudmee Weaving Group of Baan Noen Sadao Weaving Group. The results of the research are as follows: (1) The quality from the expert examination of the product in terms of usability, the form suitable for use of the product. Suitability for product use Easy to maintain and clean It is convenient to use the product and store the materials used to create the product. In all 3 aspects of economic materials, the average value was 4.83, the most suitable level. (2) Analysis of opinions on product development from folk art, Mudmee woven cloth of the Ban Noem Sadao Weaving Group Phetchabun From product buyers Buy because of beautiful patterns (50 percent) Buy because they have a unique identity (60%) Buy because they have a liking for the product (40%) (3) Satisfaction with the prototype of the products from folk art, Mudmee woven cloth of the Loom Kratuk weaving group of Ban Noen Sadao Phetchabun Number of 20 respondents, neat and beautiful, satisfied 4.40 at a high level, modernity, satisfied at 4.35, in the level of materials, colors, patterns, suitability for popularity at present 4.70 is at the highest level. The overall 4.5 is the highest level and the overall picture gets an average score of 4.52 in the highest level.

Keywords: Product Development, Folk Art, Mudmee Fabrics

(ค)

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ และความร่วมมือช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลหลายฝ่าย ที่สละเวลาให้คำแนะนำคำปรึกษา รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ จึงขอขอบพระคุณ มา ณ ที่นี้ด้วย

อติสณา อนันตะอาด

สิงหาคม 2563

(ง)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ค)
สารบัญเรื่อง	(ง)
สารบัญตาราง	(จ)
บทที่1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
วิธีการดำเนินการวิจัย	3
ขอบเขตการศึกษา	4
กรอบการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย	5
บทที่2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
ประวัติความเป็นมาผ้ามัดหมี่	6
ข้อมูลเกี่ยวข้องกับผ้ามัดหมี่	8
ข้อมูลเกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน	14
ความหมายการพัฒนาผลิตภัณฑ์	24
หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	30
บทที่3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	37

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	38
บทที่5 อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	44
อภิปรายผล	45
ข้อเสนอแนะ	46
บรรณานุกรม	47
ภาคผนวก	48
ภาคผนวก ก	49
ภาคผนวก ข	53
ประวัติผู้วิจัย	57

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แบบประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ	33
2.แบบสอบถามความคิดเห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้าน ผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์	34
3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์	35
4. แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน	39
5. วิเคราะห์ความคิดเห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 คน	41
6. วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม20 คน	43

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศิลปะพื้นบ้านเป็นรากฐานสำคัญ ในวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชน สังคม มีรูปแบบ มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงฐานะความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่น นั้นๆ เป็นอย่างดี การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ประกอบในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีความสำคัญกับคน วัสดุ กรรมวิธีการ ในท้องถิ่นนั้น การสืบทอดภูมิปัญญามาแต่ครั้งอดีตกาล เป็นความรู้ที่ผ่านกระบวนการศึกษา และสืบทอด กันมาจนปัจจุบัน องค์ความรู้ที่ได้รับการจัดระบบแล้ว ไปใช้เพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ “ความ เป็นสุขของชุมชน” จะเกิดขึ้นได้จึงต้องมีการเข้าไปส่งเสริม ให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติให้เกิดความเข้ม แข็งและสามารถดูแลตัวการส่งเสริมการเรียนรู้เอง เป็นความรู้เท่าที่มีอยู่ในชุมชนหรือเป็นการเสริมสร้างความ รู้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชน (ประเวศ วะสี, 2551: 25) หากกล่าวถึง ภูมิปัญญาที่แสดงถึงการพึ่งพาธรรมชาติ นั้น ผ้าทอพื้นบ้านถือเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยควบคู่กับความงามด้านรูป ทรง ลวดลาย สี สัน และความประณีต จัดเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญในการบ่งบอกถึง อัตลักษณ์อันสะท้อน รากฐานแห่งภูมิปัญญาในการพึ่งพาธรรมชาติด้วยการ ถัก ทอความรู้สึกรักใคร่ตามจินตนาการและจิตวิญญาณของ ผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ (จรัสพิมพ์ วังเย็น, 2554)

การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาชาติเพื่อให้เข้าใจ และเข้าถึงได้ กลุ่มความคิดความเชื่อ และกลุ่มศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เหมาะสมที่สุดเพราะกลุ่มดังกล่าว มีผู้เชี่ยวชาญ ในสาขาและ อยู่กับชุมชนอย่างใกล้ชิดมากที่สุด คือภูมิปัญญาในสาขาภาษาและวรรณกรรมกับสาขา ศาสนาและประเพณี ความ เป็นอยู่นั้นขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในแต่ละถิ่นฐานซึ่งสะท้อนความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้า นั้นถือเป็นรากฐานที่อยู่อย่างฝังรากลึกในวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในทุกพื้นที่ 3 ภาคของไทยก็มีความ เป็นมาของการทอผ้าที่แตกต่างกันต่างเอกลักษณ์ของแต่ละถิ่น สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ได้ ประกาศนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ ๘ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) โดยมีสาระสำคัญ คือ มุ่ง ประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงโดยเป็นประเด็นที่สำคัญและเร่งด่วน ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยรายประเด็น ด้านการประยุกต์เพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการสร้างจิตสำนึก ของชุมชนด้านเศรษฐกิจพอเพียง การนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนานวัตกรรมและองค์ความรู้ ที่เป็นพื้นฐานของประเทศไทย ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี เสริมสร้างความ มั่นคงในการดำรงชีวิตจัดความยากจน และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้งการต่อยอดภูมิปัญญาให้เกิด ประโยชน์เชิงพาณิชย์และสาธารณะ ตลอดจนการจัดการงานและอาชีพในอนาคตของสังคมไทย เนื่องจากไทยเป็น ประเทศเกษตรกรรม ดังนั้น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงที่ดำเนินการมา คือ การฟื้นฟูเศรษฐกิจและ

ชุมชนท้องถิ่น ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้กล่าวว่า หมายถึง “ศิลปะชาวบ้าน” เช่น การร้องรำทำเพลง การวาดเขียน และอื่นๆ ซึ่งมีกำเนิดมาจากชีวิตจิตใจของประชาชน ศิลปะชาวบ้านหรือศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่จะเกิดควบคู่กับการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ภายใต้อิทธิพลของชีวิตความเป็นอยู่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และความจำเป็นของสภาพท้องถิ่น เพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่นจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มท้องถิ่นที่กระตุกบ้านเนินสะเดา เริ่มจัดตั้งเมื่อปี 2527 เนื่องจากมีการทอผ้าใช้เองมาตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยาย ที่อพยพมาจากภาคอีสาน จึงได้มีการอนุรักษ์และสืบทอดไว้เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ และได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่องปัจจุบันมีสมาชิก 15 คน กลุ่มทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาได้นำองค์

ความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดมาสร้างผลผลิตผ้าทอเพื่อใช้สอยและต่อมานำมา ออกขาย เป็นการสร้างรายได้ อันสะท้อนอัตลักษณ์รากฐานแห่งภูมิปัญญาในการพึ่งพาธรรมชาติ ด้วยการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดตามจินตนาการและจิตวิญญาณของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ จากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีกลุ่มผลิตผ้าไหมมัดหมี่บ้านหินลาดประสบปัญหาในการทำตลาดในวงกว้าง เนื่องจากการผลิตผ้าเป็นผืนยาวที่ผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ เพราะการใช้สอยมีจำกัด จึงมีปัญหาเมื่อ ต้องการที่จะขยายตลาดออกไป นอกจากนี้ชุมชนยังขาดการสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจในการ พัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้ นำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีอัตลักษณ์ที่น่าสนใจ และ เป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นที่อาจจะสูญหายไป ตลอดจนเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นให้เกิดการบูรณาการสร้างสรรคศิลปะพื้นบ้านขึ้นมาใหม่ให้แก่ชุมชนสามารถสร้างรายได้และเป็นตัวช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจต่อชุมชนและส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืนและเพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม ชุมชน และความมั่นคง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาศิลปะพื้นบ้านการทอผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา

1.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้ ขั้นตอนการวิจัยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้โครงการวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำรวจพื้นที่เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา และศึกษาเอกสาร,งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น
3. ผู้วิจัยวางแผนดำเนินงานวิจัย เตรียมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะพื้นบ้าน
4. ประมวลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน
5. ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกการพัฒนาคุณภาพผลงานศิลปะพื้นบ้าน, แบบบันทึกการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมัดหมี่ของกสิศิลปะพื้นบ้านกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย
6. นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นสินค้าและวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นจากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา
7. นำต้นแบบและองค์ความรู้ที่ได้ นำไปถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและต่อยอด การสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาต่อไป
8. จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง นำข้อมูลมาประมวลผลประเมินผลทางการวิจัย โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลข้อมูล ประกอบด้วย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
9. สรุปผลการวิจัย
10. รายงานผลการดำเนินการงานวิจัยพร้อมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่งานวิจัย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

1.ด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาจังหวัดเพชรบูรณ์

2.ด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำวิจัยในกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาจังหวัดเพชรบูรณ์

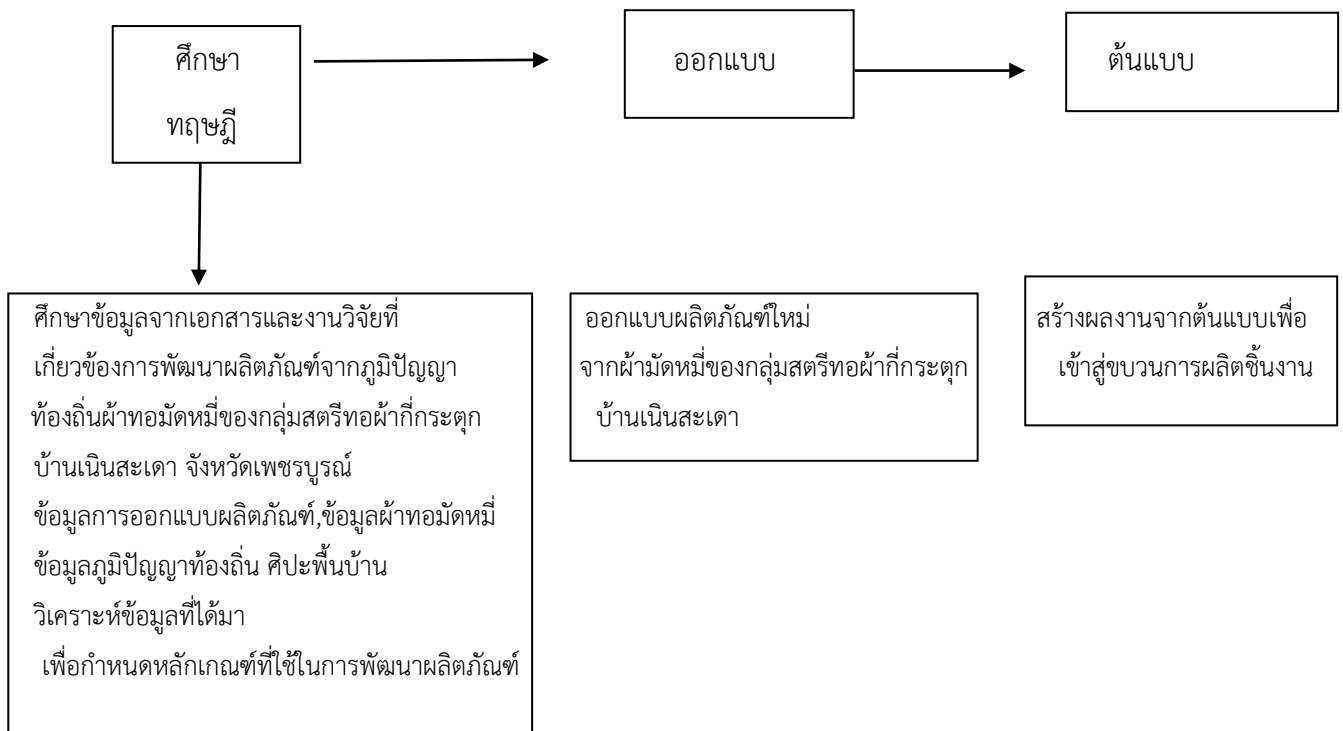
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ศิลปะพื้นบ้าน

ผ้าทอมัดหมี่

1.6 กรอบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและได้นำมากำหนดเป็นกรอบ แนวความคิด
โครงการวิจัยได้ดังนี้

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1.พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้เพื่อส่งเสริมคุณค่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาแปรรูป เพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ทำให้เลือกซื้อสินค้าจำนวนมากขึ้นทำให้ธุรกิจชุมชนสร้างความเข้มแข็งด้านสังคม ชุมชน และความมั่นคง

2.มีการสร้างต้นแบบเพื่อเป็นรูปแบบของผลงานด้านศิลปะพื้นบ้านเป็นผลิตภัณฑ์ให้ชุมชนมาศึกษานำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มีการเผยแพร่องค์ความรู้ของงานวิจัยสู่การเผยแพร่ในวารสารและจดสิทธิบัตรในการออกแบบผลิตภัณฑ์

3.คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่องค์ความรู้และสนับสนุนต่อยอดภูมิปัญญาเดิมผสมผสานกับความรู้ใหม่ได้ผลงานอันทรงคุณค่า มีเอกลักษณ์ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมหาวิทยาลัยและชุมชน

4.ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่จากการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่โดยใช้ผ้าทอมัดหมี่เป็นวัสดุหลักเพื่อเป็นการต่อยอดผลงานใหม่ขึ้นมาแก่กลุ่มเป้าหมาย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำมาเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาผ้ามัดหมี่
2. ข้อมูลเกี่ยวข้องกับผ้ามัดหมี่
3. ข้อมูลเกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน
4. ความหมายการพัฒนาผลิตภัณฑ์
5. หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.ประวัติความเป็นมาผ้ามัดหมี่

มัดหมี่ เป็นผ้าที่สร้างลวดลายจากการย้อมสีเส้นด้ายหรือไหมที่นำไปเป็นเส้นพุ่ง โดยวางแผนออกแบบลายแล้วจึงมัดและย้อม คือการทำลวดลายด้วยวิธีใช้เชือกกล้วยหรือเชือกฟางมัดเส้นด้ายที่ใช้ทอบริเวณที่ไม่ต้องการย้อมสี ซึ่งจะไปตามลวดลายที่ต้องการก่อนที่จะนำไปย้อมและทอ เส้นด้ายบริเวณที่มัดไว้จะไม่ติดสีแต่สีจะซึมเข้ามาบ้าง วิธีการ "มัด" เส้นไหมที่เรียกว่า "หมี่" จึงเรียกรวมกันว่ามัดหมี่ และผ้าที่ทอขึ้นก็เรียกว่าผ้ามัดหมี่ไปด้วย วิธีย้อมเริ่มต้นย้อมจากสีอ่อนไปหาสีเข้มจนครบตามลวดลายที่กำหนด จะต้องทำซ้ำหลายครั้งถ้าต้องการให้มีหลายสีบนผ้าแล้วจึงนำไปทอลายชัดเจนธรรมดาใช้สองตะกอ ผ้าทั้งสองด้านมีลายเหมือนกันหรือทอลายสองคือใช้สามตะกอ ซึ่งผ้าด้านหนึ่งจะปรากฏลายชัดเจนกว่าอีกด้าน รวมถึงมีเนื้อผ้าแน่นและลวดลายชัดเจนกว่าผ้าทอลายชัด เอกลักษณะของผ้าที่ทอด้วยวิธีนี้คือ รอยซึมของสีตามบริเวณที่ถูกมัด และการเลื่อมล้ำในตำแหน่งของเส้นด้ายในขณะที่ทอ ทำให้ลายที่เกิดขึ้นบนผืนผ้าไม่ชัดเจนนัก วิธีการมัดหมี่บนผ้าทอซึ่งมีมาแล้วกว่าพันปีและมีเฉพาะในประเทศแถบเอเชียเท่านั้น ในประเทศไทยจะพบในกลุ่มชนชาวไทลาวแทบทุกจังหวัดในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคอื่นๆ ก็พบแถบภาคกลางแถบจังหวัดสุพรรณบุรี ราชบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท อุทัยธานี และยังพบในกลุ่มชนไทลื้อกลุ่มหนึ่งในจังหวัดน่านก็ใช้วิธีการมัดหมี่ สำหรับผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันซึ่งเรียกรวมกันว่า มัดก่านหรือคาก่าน ลวดลายที่ปรากฏบนผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่เป็นลายที่เกิดจากความประทับใจในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พืช ดอกไม้ สัตว์ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง และลายเบ็ดเตล็ด นอกจากนี้ยังพัฒนาลายใหม่ๆ ขึ้นได้จากการออกแบบลายที่มีด้ายย้อม ลวดลายของผ้ามัดหมี่จึงมีอยู่มากกว่า 200 ลาย โดยลายสัตว์ที่นิยมในผ้ามัดหมี่มากที่สุดคือ ลายหมี่นาค มาจากความเชื่อว่านาคเป็นเจ้าแห่งงู ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล นำความสมบุญมาให้ชาวโลก จึงทอขึ้นเพื่อถวายพระในเทศกาลบุญต่างๆ เป็นต้น

ผ้ามัดหมี่ คือ ผ้าที่ทอจากด้ายหรือไหมที่ถูกมัดแล้วย้อมโดยการคิดผูกให้เป็นลวดลาย แล้วนำไปย้อมสีก่อนทอ เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งที่นิยมทำกันมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ในภาคกลางบางจังหวัด อาทิ จังหวัดชัยนาท จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดลพบุรี ภาคเหนือมีการทอที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดน่าน เป็นต้น ลวดลายมัดหมี่ที่มีการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่

โบราณนั้นส่วนใหญ่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในวิถีชีวิตความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี อาทิ ลายดอกแก้วลายต้นสน ลายโคมหัว ลายโคมเจ็ด ลายบายศรี ลายกวาง ลายนกยูง ลายเต่า ลายพญานาค ฯลฯ

ผ้ามัดหมี่มีบทบาทในวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย หญิงสาวต้องทอผ้าเพื่อทำเป็นเครื่องนุ่งห่ม วัสดุเส้นใยทั้งฝ้ายและไหมแบ่งบอกถึงศักยภาพทางการค้า เพราะเป็นวัสดุที่ใช้แลกเปลี่ยนซื้อขายมาแต่โบราณ ส่วนวัสดุย้อมสีธรรมชาติสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์พืชในประเทศไทยที่มีความหลากหลาย ซึ่งช่วยให้ผ้ามัดหมี่ของไทยมีสีสันเฉพาะตัว และยังสะท้อนไปถึงความเชี่ยวชาญของแต่ละกลุ่มชนในการย้อมสีธรรมชาติ ปัจจุบัน การถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตผ้ามัดหมี่ยังคงมีอยู่บ้างตามชนบท แต่เยาวชนรุ่นใหม่ที่ตั้งใจสืบทอดการทอผ้ามีจำนวนลดลง และหลายชุมชนก็ไม่สามารถสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ไว้ได้ จึงจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแขนงนี้คงอยู่สืบไป

ภาพที่ 1 กระตุกเหล็กสำหรับทอมือ

2. ข้อมูลเกี่ยวข้องกับผ้ามัดหมี่

ผ้ามัดหมี่

“มัดหมี่” หรือ “ikat” การมัดหมี่เป็น ภูมิปัญญาการสร้างลวดลายในการทอผ้าชนิดหนึ่งโดยการมัด ย้อมด้วยหรือเส้นไหมให้เกิดสีหรือลวดลายแล้วจึงน ำไปทอเป็น ผืน มัดหมี่ที่ท ากันมี 3 ชนิดคือ

1. มัดหมี่เส้นพุ่ง
2. มัดหมี่เส้นยืน
3. มัดหมี่เส้นพุ่งและเส้นยืน

ในประเทศไทยนิยมนำผ้ามัดหมี่เส้นพุ่งส่วนใหญ่ มีการนำผ้ามัดหมี่เส้นยืนในบางจังหวัด เช่น เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าขาวเขา ลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่ คือ ลอยซึม ของสีที่วิ่งไปตามบริเวณของลวดลายที่ไม่ถูกมัดโดยเชือกหรือวัตถุที่ไม่ติดสีและการเลื่อมล้ำ ในตำแหน่งของ เส้นด้าย เมื่อนำขึ้นก็หรือในขณะทอ ซึ่งจะทำให้เกิดลักษณะลายที่คลาดเคลื่อนต่างจากผ้าชนิดอื่นๆ การใช้ ความแม่นยำในการมัดย้อมและการขึ้นด้ายบนกี่ตลอดจนการทอจะช่วยลดการคลาดเคลื่อนนี้ลงหรือใช้ลักษณะการ เลื่อมล้ำในการออกแบบ ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่เทคนิคการทอผ้ามัดหมี่เป็นที่รู้จักกันกว้างขวางใน กลุ่มชุมชนที่เรียกว่า ไทลาว ซึ่งอาศัยในบริเวณตอนกลางของที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งอาจแบ่งได้ 2 กลุ่มตาม วัตถุประสงค์ที่ใช้ กลุ่มแรกคือ กลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณราบเชิงจันทน์และทางบนของที่ราบสูงโคราชหรืออีสานเหนือ ของไทย ซึ่งนิยมใช้เทคนิคมัดหมี่กันฝ้ายส่วนใหญ่ใช้กับสีย้อมธรรมชาติ เช่น คราม ครั่ง เปลือกมะม่วง เปลือก มะพร้าว แก่นขนุน เป็นต้นส่วนอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ กลุ่มที่อาศัยอยู่แถบเมืองปากเซและตอนล่างของที่ราบสูง โคราชได้จังหวัดขอนแก่นลงมาได้แก่ แถบอีสานใต้นิยมใช้เทคนิคมัดหมี่กันผ้าไหม ลวดลายที่ใช้ส่วนใหญ่ได้รับ อิทธิพลมาจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเช่น ลายต้นสน ลายปราสาท ลายใบไม้ ลายดอกแก้ว ลายโคม ลายรูป สัตว์ต่างผ้ามัดหมี่ ซึ่งมีชื่อเสียงสวยงามของเส้นไหมและลวดลายที่มีอิทธิพลมาจากเขมร ได้แก่ผ้าไหมจังหวัด สุรินทร์ นิยมนำมาทำเป็นลวดลายสัตว์ต่างๆ ลายพระตะบอง ลายหมี่โฮล รวมทั้งผ้าปุม-เขมร เป็นผ้าที่ใช้เป็น เครื่องแบบขุนนางไทยแต่สมัยโบราณนอกจากผ้ามัดหมี่ไทยครั้ง ในเขตอุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี พิจิตรนิยม ใช้สีแดงครั้ง ทอด้วยเส้นไหมพิเศษเฉพาะกลุ่มบางพื้นใช้การทอสลับลายเทคนิคเดียวต้น เช่น ทอมัดหมี่ คั่นด้วย ลายขีดต่อเชิงลายจกซึ่งเป็นศิลปะที่วิจิตรงดงามการทอมัดหมี่สลับกับลายขีด เป็นที่นิยมในหมู่ชาวเขา ชาวไทลื้อ เมืองน่าน เรียกว่า”มัดก่าน”หรือ”คาดก่าน”การนุ่งผ้ามัดหมี่ชาวบ้านนิยมนุ่งผ้ามัดหมี่ฝ้ายในชีวิตประจำวัน แต่ นุ่งมัดหมี่ไหมในโอกาสพิเศษ

ประเภทของผ้ามัดหมี่ มี 2 ประเภท คือ

1. หมี่รวด หรือหมี่หว่าน หมายถึง ผ้ามัดหมี่ที่ทอด้วยลวดลายเดียวต่อเนื่องกันตลอดผืน ซึ่งจะทอ ด้วยลวดลายอะไรก็ได้
2. หมี่คั่น หมายถึง ผ้าที่ทอเป็นลายมัดหมี่สลับกับการทอด้วยเส้นไหมสีพื้นที่ไม่ได้มัดหมี่เป็นระยะ ตลอดผืน

ที่มาของลวดลาย

การประดิษฐ์ลวดลายบนผืนผ้าในทุกท้องถิ่น ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ความเชื่อในทางศาสนา ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากงานศิลปกรรมของโบสถ์ วิหาร มาดัดแปลงเป็นลวดลายบนผืนผ้า เช่น ช่อฟ้า ใบระกา หนัาบันฑป ตลอดจนความเชื่อเรื่องพญานาคในตำนานพุทธศาสนา เป็นที่มาของลายนาคนั่นเอง

2. สภาพแวดล้อม

2.1 ลายที่เกี่ยวกับสัตว์ เช่น ลายไก่ ลายกบ ลายปู ลายก้างปลา ลายนกยูง ลายเต่าทอง เป็นต้น

2.2 ลายที่เกี่ยวกับพืช เช่น ลายดอกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายดอกสร้อย ลายหมากบก (กระบก) ลายต้นสน ลายใบไผ่ ลายสร้อยดอกหมาก เป็นต้น

2.3 ลายที่เกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับ เช่น ลายขอ ลายขันหมาก ลายคันไถ ลายประกายเพชร ลายสมอ ลายโคม เป็นต้น

2.4 ลายที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น ลายภูเขา ลายถ้ำลายน้ำไหล ลายสายฝน เป็นต้น

ลายผ้ามัดหมี่

การสร้างลวดลายมัดหมี่ในปัจจุบัน มีการพัฒนาและประยุกต์มาจากลวดลายดั้งเดิมในภาพจิตรกรรมฝาผนังจากวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อม โดยยึดแม่ลายมัดหมี่ 7 แบบ เป็นพื้นฐานในการสร้างลวดลาย

1. ลายหมี่ข้อ หมี่ข้อ มี ๒ แบบ คือ หมี่ข้อตรง และหมี่ข้อหวาน
2. ลายหมี่โคม ต้นแบบมาจากโคมที่ชาวอีสานนิยมปล่อย หรือจุดเวลาออกพรรษา เช่น มัดหมี่ห้าลายเรียกว่ามัดหมี่เจ็ดลายเรียกว่า โคมเจ็ด เป็นการเรียกตามมัดหมี่ที่มัด โดยมีตั้งแต่ลายโคมห้า ลายโคม เจ็ด ลายโคมเก้า ลายโคมสิบเอ็ด ลายโคมสิบสาม ลายโคมสิบเก้า เป็นต้น
3. ลายหมี่กึ่งหมี่กึ่ง มี 2 แบบ คือ หมี่กึ่งห้า และหมี่กึ่งเจ็ด
4. ลายหมี่บักจับ (กระจับ) ต้นแบบมาจากฝักของกระจับที่ขึ้นในน้ำหมี่บักจับ มี 2 แบบ คือ บักจับเดี่ยว และบักจับคู่
5. ลายหมี่ดอกแก้ว มีต้นแบบมาจากต้นดอกแก้วหมี่ดอกแก้ว เป็นลวดลายที่มีลักษณะคล้ายดอกแก้ว มี 2 ชนิด คือ ดอกแก้วโปร่ง และดอกแก้วทึบ
6. ลายหมี่ขอหมี่ขอ เป็นลวดลายที่มีลักษณะคล้ายตะขอ มีลักษณะคล้ายบักจับคู่แต่ทำให้มีรูปร่างโค้งงอคล้ายตะขอ
7. ลายหมี่ใบไผ่หมี่ใบไผ่ เป็นลวดลายที่มีลักษณะคล้ายใบไผ่

ขั้นตอนการมัดหมี่

การคันหมี่ เป็นการเตรียมเส้นพุ่งโดยการคันหมี่ที่เครื่องโยกหมี่) ซึ่งเส้นไหมในหนึ่งรอบจะมีความยาวเท่ากับหน้ากว้างของเครื่องโสร้งมัดหมี่และพิม ซึ่งเกิดจากการคำนวณผ้าที่ได้หน้ากว้าง 102 เซนติเมตร และมีความยาวตามที่กำหนด โดยต้องมัดหมี่ให้เกิดลวดลายตามขนาดของลาย (จำนวนลาย) ต้องคันหมี่ที่รอบในหนึ่งลายเพื่อให้ได้จำนวนเส้นไหมต่อลายที่คงสัดส่วนของลาย และต้องคันจำนวนที่รอบ (โพ, ซีน) เพื่อทบเส้นไหมตามการซ้ำ (Repeat) ขนาดของลายเพื่อให้ได้ความยาวของผืนผ้าตามที่ต้องการ เช่น ลายขนาด 25 ล ๖ ต้องคันหมี่จำนวน 34 รอบ เป็นต้น ซึ่งการคันหมี่จะมีผลต่อรูปแบบลวดลายที่จะเกิดขึ้นบนผืนผ้ากระทำได้ 2 เทคนิควิธี คือ การคันหมี่แบบหมี่ร่าย (ลวดลายเรียงเยื้องกันเป็นแถบเฉียงที่มีลักษณะเรียงกันร่าย หรือมีทิศทางของลายเป็นทางเดียวกัน) และการคันหมี่แบบหมี่รวด (ลายต่อเนื่อง กันไปตลอดทั้งผืน หรือมีทิศทางของลายสะท้อนกลับ)

(Sombat Prajonsant. 2016:120)

การคันหมี่ เส้นฝ้ายมีไขนาบโดยธรรมชาติ ก่อนนำมาใช้ต้องชุบน้ำให้เปียกทั่วผืนของเส้นฝ้าย โดยชุบน้ำแล้วทุบด้วยท่อนไม้ผิวเรียบ เรียกว่า การฆ่าฝ้าย ก่อนจะชุบฝ้ายหมาดน้ำในน้ำแบ่งและตากให้แห้ง คล้องฝ้ายใส่ก้าง แล้วถายเส้นฝ้ายไปพันรอบอักษ ดึงอักษถายเส้นฝ้ายพันรอบหลักหมี่ ซึ่งมีความกว้างสัมพันธ์กับความกว้างของพิมที่ใช้ทอผ้า นับจำนวนเส้นฝ้ายให้เป็นหมวดหมู่ แต่ละหมู่มีจำนวนเส้นฝ้ายสัมพันธ์กับลายหมี่ มัดหมวดหมู่ฝ้ายด้วยเชือกฟาง

วิธีการมัดหมี่

1. นำด้ายใส่ในฐานมัดจากนั้นทำการเรียงเส้นด้ายให้เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าจัดลำดับของเส้นด้ายให้เข้าที่
2. มัดกลุ่มด้ายแต่ละกลุ่มด้วยเชือกฟาง(สีของฟางที่ใช้มัดแล้วแต่ผู้มัดจะเลือกใช้)จนครบหลักหมี่ทำเป็นเชิงผ้า
3. การเริ่มต้นลายหมี่ อาจจะมัดจากด้านล่างขึ้นไปด้านบน หรือมัดจากด้านบนเลื่อนลงด้านล่าง หรือจากซ้ายไปขวา หรือจากขวาไปซ้าย(วิธีการมัดขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้มัดและลวดลายของผ้าที่จะมัด)
4. เริ่มมัดปลายเชือกด้านหนึ่งกับลูกหมี่ก่อน จึงพันอีกปลายหนึ่งซ้อนทับกันพันจนแน่นเพื่อไม่ให้สีย้อมครามซึมเข้าไปในข้อหมี่ เมื่อพันทับกันไปจนได้ความยาวตามลายหมี่แล้ว มัดปลายเชือกกับลูกหมี่ให้แน่นเช่นกัน โดยเหลือปลายเชือกไว้เมื่อเวลาแกะปอมัดจะทำได้ง่าย
5. เมื่อมัดได้ลายที่ต้องการเสร็จแล้ว เอาเชือกเส้นหนึ่งสอดเข้าไปในช่องหลักหมี่ทั้งสองข้าง ผูกกลุ่มฝ้ายให้เป็นวงไม่ให้หมี่ที่มัดลวดลายแล้วหลุดออกจากกัน และใช้เป็นหูสำหรับจับเวลาเย็บครามเสร็จแล้วทำการถอดฝ้ายมัดหมี่ออกจากหลักหมี่

ภาพที่ 2 การมัดลาย

ภาพที่ 3 การขึ้นเส้นด้ายบนเครื่องทอ

โครงสร้างลวดลายมัดหมี่ มีดังนี้

- 1.หมี่ลวด หมี่โลด หรือหมี่หว่าน เป็นผ้ามัดหมี่ที่มีการมัดและทอลวดลายมัดหมี่ต่อเนื่องตลอดผืนผ้า ลักษณะลวดลายหากเป็นลายที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ จะวางในลักษณะเป็นลายเดี่ยวห่างกันอย่างเป็นระเบียบ หากเป็นลายขนาดเล็กลงมาก็จะนิยมวางเป็นกลุ่มหรือลวดลายเล็กๆ ลายเดี่ยวจะวางห่าง กันเป็นลายต่อเนื่อง
- 2.หมี่ร้าย เป็นผ้ามัดหมี่ที่มีลักษณะลวดลายเป็นแนวเฉียงทแยงไปทางเดียวกันบนผืนผ้า มีกรรมวิธีการทอโดยการเตรียมลวดลายและการกรอเส้นพุ่งที่ซับซ้อนกว่า
- 3.หมี่คั่น หรือหมี่ข้อ เป็นการทอมัดหมี่สลับกับบริเวณพื้น ลักษณะลวดลายจะเป็นแถบหรือมีเส้นแบ่งลวดลาย คั่นด้วยริ้ว ซึ่งอาจเป็นสีพื้นหรืออาจแทรกเส้นใยที่ควบบางทางกระรอกเข้าไปด้วย โดยระหว่างเส้นคั่นจะมีลวดลายมัดหมี่เล็กๆ
- 4.หมี่ตาเป็นผ้ามัดหมี่ของกลุ่มไทครั้งหรือลาวครั้ง ที่มีโครงสร้างลวดลายแบบหมี่คั่น แต่การทอคั่น จะใช้เทคนิคขิดทอสลับกับหมี่
- 5.หมี่ซ้อน หรือมัดหมี่ 2 ทาง การทอผ้ามัดหมี่ประเภทหมี่ซ้อนหรือมัดหมี่สองทาง คือ การมดย้อมลวดลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน ในประเทศไทยมีการทอผ้ามัดหมี่ประเภทนี้ในกลุ่มวัฒนธรรมไทยกูย หรือเขมรในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์(ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ)

เทคนิคการออกแบบผ้ามัดหมี่โดยการเปลี่ยนค่าน้ำหนักของสีด้วยเส้นยืนสีกลาง

เป็นเทคนิคการออกแบบสีผ้า โดยนำเส้นยืนสีกลางที่มีน้ำหนักสีต่างกันมาเพื่อเปลี่ยนค่าน้ำหนักของสีผ้า เช่น สีดำกับสีเทา สีน้ำตาลเข้มกับสีน้ำตาลอ่อน เป็นต้น เพิ่มความหลากหลายด้านสีสนให้กับผลิตภัณฑ์ ในการผลิตแบบเดิมการมัดหมี่เส้นพุ่งที่โยงมัดหมี่จะมัดคราวเดียวจะทำให้ได้เส้นพุ่งที่จะนำไปทอเป็นผืนผ้าได้ความยาว 4 เมตร หากผู้ผลิตทำเป็นผ้าชุด จะทำให้ได้ผ้ามัดหมี่ที่เหมือนกันทั้งสีและลาย จำนวน 2 ผืนที่มีความยาวผืนละ 2 เมตร แต่เทคนิคนี้จะทำให้ผู้ผลิตได้ผ้าไหมมัดหมี่ที่มีน้ำหนักสีแตกต่างกัน โดยมีการแยกเส้นพุ่งไปทอขัดกับเส้นยืน ได้แก่ สีเทา ดำ ขาว น้ำตาลเข้ม น้ำตาลอ่อน ครีม ทอง เงิน เป็นต้น

ผ้ามัดหมี่ลายบายศรีใหญ่

ผ้ามัดหมี่ลายบายศรีใหญ่จังหวัดเพชรบูรณ์ประวัติความเป็นมาลวดลายของผ้าไหมมัดหมี่เกิดจากจินตนาการของผู้มัดเส้นไหม ซึ่งคิดลายขึ้นตามสิ่งแวดล้อม และขนบประเพณีที่ได้พบเห็นทุกวัน เช่น ลายสัตว์ ลายใบไม้ ลายดอกไม้ หรือลาย เครื่องใช้ไม้สอยบางอย่าง เช่น ลายบายศรี ลายโคมห้า ลายโคมเจ็ด เป็นต้น ชาวบ้านเนินสะเดา หมู่ที่ 9 ตำบลท่าแดง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดทางภาค ตะวันออกเฉียงเหนือจึงนำเอาวิถีชีวิตตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติเดิมที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ มายึดถือและปฏิบัติมาโดยตลอด

กลุ่มทอผ้าก็กระตุกบ้านเนินสะเดา เริ่มจัดตั้งเมื่อปี 2527 เนื่องจากมีการทอผ้าใช้เองมาตั้งแต่ปู่ ย่า ตา ยาย ที่อพยพมาจากภาคอีสาน จึงได้มีการอนุรักษ์และสืบทอดไว้เพราะเห็นว่าเป็นประโยชน์ และได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์มาอย่างต่อเนื่องปัจจุบันมีสมาชิก 15 คน

เอกลักษณ์/จุดเด่นผลิตภัณฑ์ ผ้ามีเนื้อเรียบแน่น ไม่หนาหรือบางเกินไปลายผ้า ลวดลายมีความสม่ำเสมอทั้งผืน สีสันสม่ำเสมอทั้งผืน ไม่อ่อนหรือเข้มต่าง ๆ กันมากเกินไป

วัตถุดิบและส่วนประกอบวัตถุดิบ ได้แก่ เส้นด้าย ต่างพอก เชือกฟาง สีย้อมผ้าอุปกรณ์ ได้แก่ สำหรับทอผ้า กระสวย หัวด้าย หลอดปั่นเส้นด้าย สะตึง หม้อพอกย้อม เต่า ฯลฯ

วิธีทำ กรอเส้นด้ายใส่หลอดนำไปซึ่งสะตึงมัดหมี่ลายตามต้องการ (ลายบายศรีใหญ่) ย้อมสีตามลายตัดเชือกฟางที่มัดลายออก กรอใส่หลอดนำไปทอกับด้ายเส้นยืนที่อยู่ในที่ ทอจนเสร็จผืนๆละ 2 เมตรเคล็ดลับการทอผ้ามัดหมี่อยู่ที่ย้อมผ้าให้สีไม่ตก มีความสวยงาม โดยการย้อมร้อนและไม่นำด้ายมัดหมี่ที่ย้อมไปตากแดดนานเกินไป

ภาพที่ 4 ตัวอย่างผ้าทอมัดหมี่ลายบายศรีใหญ่จังหวัดเพชรบูรณ์

3. ข้อมูลเกี่ยวข้องกับศิลปะพื้นบ้าน

ความหมายของศิลปะพื้นบ้าน มีนักวิชาการด้านศิลปะพื้นบ้านซึ่งได้ให้ความหมายของศิลปะพื้นบ้านไว้ดังนี้ วิโรฒ ศรีสุโร (๒๕๒๘:๘๖) ให้ความหมายว่า เป็นผลงานสำเร็จของชาวบ้านที่มีคุณค่าทางศิลปะพอสมควร เป็นการบอกให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดของช่างระดับพื้นบ้าน ที่สามารถแก้ปัญหาธรรมดาๆ ให้ดูดี มีลักษณะสืบทอดกันมาต่อหลายชั่วอายุคน ส่วนใหญ่จะเป็นผลงาน ทางเครื่องมือเครื่องใช้ในการยังชีพ และจรรโลงใจในพุทธศาสนา ผลผลิตของงานศิลปะพื้นบ้าน จึงเน้นหนักในทางประโยชน์ใช้สอยเป็นจุดใหญ่ ความงามจึงแสดงออกมาจากความเรียบง่าย ชื่อ ไม่รกรุงรัง หรือมากไปด้วยการตกแต่งจนเกินเลย

มโน พิสุทธิรัตนานนท์ (๒๕๓๙:๔) ได้กล่าวว่า หมายถึง ผลงานศิลปะที่ชาวบ้านหรือกลุ่มคนในกลุ่มชนในแต่ละพื้นที่ประดิษฐ์สร้างขึ้นตามความจำเป็น และความรู้สึกรู้สึกเห็นตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการในด้านการดำรงชีวิต และความต้องการคุณค่าด้านความงาม ผลงานเป็นศิลปะพื้นบ้าน หรือศิลปกรรมพื้นถิ่น และหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นงานช่างฝีมือหรือช่างศิลป์ และอาจเรียกว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมและยังหมายถึง ผลงานศิลปะที่ใช้วัสดุพื้นถิ่น ในการประดิษฐ์สร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ความคิด ฝีมือ ความเรียบง่าย ประโยชน์ใช้สอย และความงามบนพื้นฐานของธรรมชาติแวดล้อม สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ศิลปะพื้นบ้านจึงมีความหมายต่อการดำรงชีวิต และมีคุณค่าต่อการบำรุงขวัญ เป็นศิลปกรรมที่มีการศึกษาและสืบสานที่เป็นไปในเชิงวัฒนธรรม จากคำนิยามของ ศิลปะพื้นบ้าน (Folk Art) จะเห็นได้ว่า ศิลปะพื้นบ้านหรือศิลปะชาวบ้าน เป็นวัฒนธรรมด้านวัตถุสร้างขึ้นโดยชาวบ้าน ที่ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างสิ่งของ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง งานศิลปะ ออกมาให้เห็นเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นของตน ซึ่งชาวบ้านเหล่านี้มิได้ผ่านการศึกษามาอย่างเป็นระบบ หากแต่เป็นการสืบทอดมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ที่ถ่ายทอดเรียนรู้โดยอาศัยการถ่ายทอดปากเปล่าและการเลียนแบบประกอบกันไป การสร้างงานศิลปะพื้นบ้านทำขึ้นเพื่อตอบสนองความเป็นด้านประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ประเพณี ความเชื่อ ของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมีได้มุ่งประโยชน์ด้านความงามเป็นหลัก

โดยทั่วไปแล้ว “ศิลปะพื้นบ้าน” จะเรียกรวมกับ “หัตถกรรม” คือ “ศิลปหัตถกรรม” เป็นศิลปหัตถกรรมที่เกิดจากฝีมือคนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง การประดิษฐ์สร้างสรรค์เป็นไปตามเทคนิคและรูปแบบที่ถ่ายทอดกันในครอบครัว โดยตรงจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย โดยมีจุดประสงค์หลัก คือ ทำขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน งานศิลปหัตถกรรมได้ถ่ายทอด มีอิทธิพลแก่กันและกัน เช่นเดียวกับคติพื้นบ้าน แล้วปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่น จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ศิลปะพื้นบ้านมักพบได้ทั่วไปตามชุมชนหรือในชนบทตามท้องถิ่นต่าง ๆ ผู้สร้างมักเป็นชาวบ้านในท้องถิ่น ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องใช้สิ่งก่อสร้าง จึงทำขึ้นมาเพื่อคนทั่วไปใช้ มิใช่ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อใช้หรือถ่ายทอดในหมู่บุคคลชั้นสูง ศิลปะพื้นบ้านจึงมีลักษณะที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ผูกพันหรือขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ ทฤษฎีทางศิลปะใด ๆ

งานศิลปะพื้นบ้านโดยทั่วไปแล้ว จะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมในแต่ละท้องถิ่นในลักษณะของรูปแบบ ขบวนการผลิต และวัสดุที่ใช้ ส่วนใหญ่มักเป็นไปเพื่อการดำรงชีพมากกว่า เพราะฉะนั้นศิลปะพื้นบ้านประเภทต่างๆ จึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ในท้องถิ่นเป็นสำคัญ สิ่งที่เป็นศิลปะพื้นบ้านจึงมีลักษณะเป็นไปตามถิ่นกำเนิด ซึ่งอาจมีรูปแบบ วิธีการ และวัสดุแตกต่างกันไป ทั้งที่เป็นการใช้สอยอย่างเดียวกัน เช่น ภาชนะสำหรับดักน้ำที่ ต้องมีไว้ใช้ทุกครัวเรือน ทางภาคใต้จะทำด้วยใบจากหรือกาบของต้นไม้ชนิดหนึ่งคือต้นหลาวโอน ที่เรียกว่า “หมา” ซึ่ง

เป็นลักษณะเฉพาะถิ่นของทางใต้ ที่มีต้นหลาวโพนหรือต้นจากขึ้นอยู่มาก ทางภาคเหนือเป็นภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่ไม่มี ยาว ๒ ชั้นที่ปลายไขว้กันเป็นที่ลือเรียกว่า “น้ำหุ้ง” ภาคอีสานจักสานด้วยไม้ไผ่เช่นกัน และเอาชันยาเพื่อป้องกันน้ำรั่ว มี ไม้ดัดโค้งเป็นที่ลือ เรียกว่า “คุ” โดยเราจะเห็นว่าภาชนะทั้ง ๓ ชนิด มีจุดมุ่งหมายและประโยชน์ใช้สอยอย่างเดียวกัน แต่ ด้วยเพราะอยู่ในแหล่งกำเนิดท้องถิ่นที่ต่างกัน จึงทำให้ทรัพยากรที่ใช้มีความต่างกัน หรืออาจมีวัสดุเดียวกัน แต่วิธีการ สร้างงานและรูปแบบที่สืบทอดของแต่ละถิ่นเป็นไปอย่างเฉพาะตัวเฉพาะถิ่น ซึ่งรวมถึงการมีรสนิยมตกทอดเป็นสิ่งที่สืบ ต่อกันมาในแต่ละท้องถิ่นที่ต่างกันด้วย

ลักษณะพิเศษของศิลปะพื้นบ้าน เป็นผลงานที่มีความเรียบง่ายรูปแบบและวิธีการเป็นไปตามสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ที่เรียบง่ายไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน แม้ว่าศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่จะสร้างขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันหรือต่อสังคม เศรษฐกิจ ศาสนาและอื่นๆ โดยมีจุดประสงค์ที่ตรงตามหน้าที่เด่นชัดในตัวเอง แต่ก็พบว่ามีผลงานศิลปะพื้นบ้านจำนวน ไม่น้อยที่ได้มีการทำขึ้นตามความพอใจของชาวบ้านเอง ซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยไม่ได้รับใช้ความจำเป็นและความต้องการ ของชุมชนในท้องถิ่น แต่เป็นผลงานที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความรู้สึกด้านอารมณ์ อันเป็นสิ่งธรรมดาโลกที่มนุษย์พึง แสวงหาความเพลิดเพลินบันเทิงใจ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าบางสมัย บางเวลา ชาวบ้านอาจมีความเป็นอยู่อุดมสมบูรณ์ มี เวลาเหลือเฟือเพื่อที่จะประดิษฐ์ ประดับประดาผลงานให้มีความวิจิตรพิสดารกว่าเป็นอยู่ เช่น การเขียนภาพจิตรกรรมบนฝาผนังโบสถ์และวิหาร การเขียนลวดลายลงบนเรือกอและ การแกะสลักลวดลายลงบนพนักระดานหน้าและท้ายของเกวียน ซึ่ง งานเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีรูปแบบที่เรียบง่าย แต่แสดงถึงความสุนทรีย์ของผู้ทำ และจะพบว่าบางสิ่งบางอย่างทำขึ้นมาโดย แฝงความเชื่อไว้ด้วย

ศิลปะพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะตัวในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ใช้วัสดุท้องถิ่นที่หาได้ง่าย เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของงานพื้นบ้านเนื่องจากในแต่ละท้องถิ่นมีทรัพยากร ธรรมชาติแวดล้อมในการอยู่อาศัย วัสดุในท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งที่รองรับการคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นใช้ ให้เป็นประโยชน์ใน ชีวิตประจำวัน
2. ทำขึ้นเพื่อการใช้สอย ศิลปะพื้นบ้านส่วนใหญ่แล้วจะมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันตั้งแต่ การหุงหาอาหาร เช่น เตาดินเผา หม้อดินเผา หวดนึ่งข้าวเหนียว กระบุง กระจาด ฯลฯ การประกอบอาชีพ เช่น เครื่องมือในการดักจับสัตว์ น้ำ ได้แก่ ข้อง ลอบ ไซ อีจู้ เครื่องใช้ในการทำนา เช่น คราด แอก ไถ ฯลฯ พิธีกรรมทางศาสนา เช่น ก่องข้าวขวัญของ ภาคอีสาน ชันชีของภาคเหนือ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการตอบสนองด้านการใช้สอย มิได้มุ่งทำเพื่อตอบสนองทางด้าน สุนทรียภาพ หากแต่สุนทรียภาพนั้นจะเกิดจากประสบการณ์ทักษะของผู้ทำในความเป็นผู้ชำนาญ
3. เป็นผลผลิตที่ผู้ใช้และผู้สร้างเป็นผู้เดียวกัน งานศิลปะพื้นบ้านเกิดจากความเต็มใจของชาวบ้านในการ สร้างสรรค์ โดยมีความจำเป็นในการใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน ดังได้กล่าว แล้วว่าศิลปะพื้นบ้านทำขึ้นเพื่อ ตอบสนองประโยชน์ใช้สอย มิได้มุ่งทำเพื่อเศรษฐกิจหรือด้านการค้าขาย ไม่มีการแบ่งงานตามระบบของอุตสาหกรรม ชาวบ้านทำขึ้นเองในครัวเรือนของตน
4. เป็นงานที่สร้างขึ้นด้วยมือ และใช้เครื่องมือที่ชาวบ้านที่คิดขึ้น มิได้อาศัยเครื่องจักรแต่อย่างใด ชาวบ้านจะ สร้างงานด้วยมือตามกรรมวิธีที่สืบทอดกันมาโดยการบอกเล่า ให้ทำตามแบบของที่มีอยู่
5. มีรูปแบบเรียบง่าย แสดงลักษณะออกมาสื่อ ๆ ตรงตามหน้าที่ใช้สอยและมีความสัมพันธ์กับสัดส่วนของ ร่างกาย

6. การมีรูปแบบเฉพาะถิ่น เกิดจากการสร้างสรรค์งานที่สืบทอดเนื่องกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ อาจในลักษณะของ หมู่บ้าน ท้องถิ่น ตระกูล สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานจนรู้จักกันดีทั่วไป จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น เครื่องจักสานพนัสนิคม เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ร่มบ่อสร้าง เป็นต้น (มารุต อัมรานนท์ ๒๕๓๓:๕) และอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีรูปแบบเฉพาะถิ่น น่าจะเกิดจากการใช้วัสดุท้องถิ่นที่มีแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เราจะพบว่าวัสดุจากธรรมชาติบางชนิดไม่สามารถขึ้นได้ ในทุก ๆ พื้นที่ การมีทรัพยากรท้องถิ่นที่จำกัดในบางพื้นที่ก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้งานบางชนิดเป็นตัวแทนของท้องถิ่นเลยทีเดียวก็ได้ เช่น หมาตักน้ำ ซึ่งเป็นของภาคใต้ ทำมาจากใบจากกาบหมาก ต้นหลาวโอน ที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ซึ่งไม่พบว่าภาคใดหรือท้องถิ่นใดนอกจากภาคใต้ที่มีภาชนะตักน้ำที่มีรูปแบบเช่นนี้ หรือเครื่องเงินที่เป็นรูปแบบเฉพาะของภาคเหนือ ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัสดุพื้นถิ่นที่มีการนำมาใช้ ได้แก่ ไม้ไผ่ที่นำมาจักสาน หรือไม้ที่นำมาถาก แล้วใช้รักหรือหาง ซึ่งเป็นยางไม้ที่ได้จากต้นไม้ที่ขึ้นอยู่ทางภาคเหนือทั่วไป ก็เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในประเด็นของการ มีรูปแบบเฉพาะถิ่น แต่จะชัดเจนมากหรือน้อยก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นรายละเอียดปลีกย่อยออกไป ตามองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นนั้นๆ

7. เป็นงานที่ใช้เวลาว่างในการสร้างสรรค์ เป็นการสร้างงานที่ไม่ได้คำนึงถึงเวลาในการสร้าง โดยมักใช้เวลาว่างหลักจากการงานประจำคือการกสิกรรม ซึ่งทำให้ในบางช่วงเวลาของฤดูกาล โดยไม่จำเป็นต้องเฝ้าดูอยู่ตลอดทั้งปี ในช่วงเวลาว่างชาวบ้านก็จะหันมาทำงานอื่น เช่น จักสาน ทอผ้า เครื่องปั้นดินเผา ซึ่งไม่ได้เป็นอาชีพหลักแต่อย่างใด ผลผลิตที่เกิดขึ้นนำมาใช้ในครัวเรือน แต่หากว่าเหลือจากการใช้สอยจึงนำมาแลกเปลี่ยนกับผลผลิตอย่างอื่น

8. เป็นงานที่สะท้อนวิถีการดำเนินชีวิต เครื่องมือ เครื่องใช้พื้นบ้านที่ชาวบ้านทำขึ้น จะเห็นว่าลักษณะการใช้สอยเป็นตัวกำหนดรูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้นั้น การใช้สอยจึงเป็นการบ่งชี้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต และค่านิยมที่สืบทอดกันมายาวนาน

ช่างผู้สร้างสรรค์งานศิลปะพื้นบ้าน

การสร้างสรรค์งานพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น ย่อมต้องอาศัยฝีมือของช่างซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ และได้รับการฝึกฝนทำงานช่างจากครูช่างในท้องถิ่น หรือเป็นการถ่ายทอดในครอบครัว จนมีฝีมือที่จะสร้างงานไว้ใช้ในครัวเรือนของตน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ซึ่งต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจของบรรดาช่างชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ ในบาง ครั้ง ช่างก็คือพระสงฆ์ที่ได้อุทิศตนในการสร้างศาสนสถาน รวมถึงศิลปกรรมที่ใช้ตกแต่งรูปเคารพ เพื่อทะนุบำรุงศาสนา และเพื่อบูญกุศลตามความเชื่อที่ตกทอดกันมาลักษณะของช่างพื้นบ้าน มีดังนี้

เป็นช่างที่ไม่ได้รับการศึกษาจากสถาบันทางการช่าง อย่างเป็นระบบคือเป็นช่างชาวบ้านที่ฝึกหัดทำงานช่างมาจากบรรพบุรุษในครอบครัวของตน หรือฝึกหัดจากเพื่อนบ้านในหมู่บ้านของตน ตามประเพณีของงานหัตถกรรมที่สนใจ เช่น จักสาน เครื่องปั้นดินเผา แกะสลัก การช่างพื้นบ้านงานที่ชาวชนบทมักทำได้แทบทุกครอบครัว เพราะต้องทำขึ้นใช้สอยในครอบครัวของตนเพื่อใช้เอง จึงมักสืบทอดกันในครอบครัวและสอนกันในหมู่เพื่อนบ้าน การเรียนรู้จึงเป็นการเรียนรู้ด้วยการฝึกฝนเป็นหลัก ความสามารถของช่างพื้นบ้าน มักไม่มีใครมีการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์แบบศิลปิน แต่เป็นลักษณะของความสามารถทางด้านทักษะ เนื่องจากการสร้างงานมักอยู่ในกรอบของขนบนิยมที่สืบทอดกันมากในกลุ่มของตน ทั้งรูปแบบและลวดลาย เพราะมีความผูกพันอยู่กับประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิตของกลุ่มชนการแสดงออกจึงเน้นไปที่การแสดงทักษะใช้ความละเอียดออกมากับผลงาน ช่างพื้นบ้านจะไม่เขียนชื่อลงบนผลงานของตน เพราะทำขึ้นเพื่อใช้สอยแลกเปลี่ยนซื้อขายซึ่งต่างไปจากงานของศิลปินที่ต้องเซ็นชื่อกำกับไว้ในผลงานของตนโดยสรุปช่างพื้นบ้านจะมี

ลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือ เป็นช่างที่ได้รับการฝึกฝนและถ่ายทอดการช่างตามแบบแผน ที่เป็นขนบนิยมในท้องถิ่นของตน อาจได้รับมาจากบรรพบุรุษหรือ ช่างพื้นบ้านในท้องถิ่น โดยมีได้ผ่านการศึกษา แต่ความสามารถเกิดมาจากทักษะการฝึกฝนที่ต่อเนื่องจนชำนาญ ช่างพื้นบ้านจะกระจายกันอยู่ตามท้องถิ่นในทุกๆภาคของประเทศ บางหมู่บ้านจะมีช่างพื้นบ้านที่มีความสามารถในการทำงานช่างประเภทเดียวกันทั้งหมู่บ้าน จนทำให้หมู่บ้านนั้นกลายเป็นหมู่บ้านช่างไปเลยก็มีไม่น้อย เช่น บ้านช่างหล่อ ที่มีการหล่อพระพุทธรูป ช่างพื้นบ้านจึงมีความสำคัญ ในการสืบทอดการช่างพื้นบ้านของไทย ให้ดำรงสืบไป

3.1 ประเภทของงานศิลปะพื้นบ้าน

การจัดแบ่งประเภทของงานศิลปะพื้นบ้าน สามารถจัดแบ่งได้หลายแนวคิด เช่น จัดแบ่งตามประเภทของการใช้สอย ซึ่งก็อาจแบ่งเป็น เครื่องใช้ในครัว เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เครื่องใช้ในการดักจับสัตว์ เครื่องใช้ในพิธีกรรม ฯลฯ จัดแบ่งตามกรรมวิธีกระบวนการสร้างงาน เช่น การแกะสลัก การปั้น การจักสาน ฯลฯ จัดแบ่งตามวัสดุในการสร้างงาน เช่น งานไม้ งานกระดาษ งานหนัง ฯลฯ ซึ่งก็แล้วแต่การจัดความคิดรวบยอดของผู้แบ่งว่า ใช้เกณฑ์ใดมาจัดแบ่ง ในที่นี้จะจัดแบ่งงานศิลปะพื้นบ้านเป็น 2 สาขา คือ

1. สาขาหัตถกรรม
2. สาขาทัศนศิลป์

งานศิลปะพื้นบ้านของไทยเรามีปรากฏตามท้องถิ่นต่างๆ อยู่มากมายหลายประเภท สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1. เครื่องเคลือบดินเผา (Ceramics) คือภาชนะที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ทำจากดินเผาและดินที่เผาแล้วนำไปเผาเคลือบด้วยน้ำยาเคลือบซึ่งทำกันอยู่ทั่วไปเกือบทุกภาคของประเทศไทยเราจะแสดงลักษณะของท้องถิ่นและความนิยมของแต่ละที่ด้วย เช่น โอ่งมังกรที่จังหวัดราชบุรี เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน ที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น
2. การทอผ้า และการเย็บปักถักร้อย (Textile and Embroidery) การทอผ้าตามท้องถิ่นต่างๆ เช่นผ้าทอเกาะยอ ของจังหวัดสงขลา ผ้าทอพุมเรียงของจังหวัดสุราษฎร์ธานี การทอธง หรือตุ้มของภาคเหนือและภาคอีสาน เป็นต้น
3. การแกะสลัก (Carving) คือการแกะสลักเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆด้วยวัสดุของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น การแกะสลักไม้เพื่อทำ เครื่องเรือนตกแต่งอาคารของภาคเหนือ การแกะสลักหนังตะลุงของภาคใต้ เป็นต้น
4. งานเครื่องโลหะ (Metal works) คืองานที่ทำขึ้นด้วยโลหะ เป็นพวกเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่นการทำเครื่องเงิน เครื่องทอง ที่จังหวัดเชียงใหม่ การทำบาตรพระที่บ้านบาตรกรุงเทพมหานคร การทำมีดอรัญญิก ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น
5. งานเครื่องจักสาน (Basketry mat) คืองานที่ทำด้วยวิธี จักสาน และถักเป็นภาชนะเครื่องใช้ต่างๆใช้วัสดุจำพวกไม้ไผ่ หวาย กก เชือก ปอ ป่าน ใบลาน เป็นต้นงานจักสานมีทำกันทั่วทุกภาคของ ประเทศไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องใช้ในการดำรงชีพของทุกชุมชน
6. การก่อสร้าง (Architectures) คืองานสถาปัตยกรรมของพื้นบ้าน ได้แก่ อาคารบ้านเรือนและอาคารทางพุทธศาสนาซึ่งจะสร้างเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นต่างๆ เช่นเรือนเครื่องสับ เป็นเรือนไทย ภาคกลาง

เรือนแบบกาแลของภาคเหนือเรือนแบบเสาลอยของภาคใต้ เรือนแบบปั้นลมของภาคอีสานและการก่อสร้างอาคารสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร เป็นต้น

7. การเขียนภาพพระบายสีและวาดเส้น (Painting and Drawing) งานเขียนภาพพระบายสี ภาพลายเส้นส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้แก่ ภาพพระพุทธรูป ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพในสมุดข่อยตลอดจนการเขียนลวดลายลงบนภาชนะ เครื่องใช้ต่างๆ ที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะแต่ละท้องถิ่น เช่น ภาพจิตรกรรมฝาผนัง โบสถ์วิหาร ศาลา การเปรียญของภาคกลางการตกแต่งเรือกอและของภาคใต้การตกแต่งเกวียนหรือกระทะของภาคเหนือ เป็นต้น

8. งานประติมากรรม (Sculpture) คือ การปั้นรูปเคารพต่างๆ เช่น การปั้นพระพุทธรูป และการปั้นลวดลายต่างๆ เพื่อประดับอาคารทางพระพุทธศาสนา

9. งานเครื่องกระดาษบางชนิด (Paper mache) คืองานที่ประกอบขึ้นจากกระดาษที่ได้มาจากวัสดุพื้นบ้าน เช่นการทำกระดาษสาของภาคเหนือ งานกระดาษที่ใช้ประดับตกแต่งในเทศกาลต่างๆ ได้แก่ การตัดกระดาษพันธงรั้ว พวงมาลัย ดอกไม้ต่างๆ ได้แก่การตัดกระดาษพันธงรั้ว พวงมาลัย ดอกไม้ต่างๆ การทำหัวโขนและหน้ากากต่างๆ เป็นต้น

3.2 ศิลปะพื้นบ้านการทอผ้า

การทอผ้าเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ที่คนไทยรุ่นปัจจุบันต้องช่วยกันอนุรักษ์ไว้ในสมัยก่อน ผู้หญิงไทยจะทำเครื่องใช้ต่างๆ ในบ้านเอง งานสำคัญอย่างหนึ่งคือการทำเสื้อผ้า ผ้านุ่ง ผ้าห่ม ไว้ใช้กันในครอบครัว ในพิธีกรรมต่างๆ เกี่ยวกับการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย ก็ต้องใช้ผ้า ผ้าทอจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตคนไทย กรรมวิธีและเทคนิคในการทอผ้าให้เกิดลวดลายต่างๆ เป็นเทคนิคและ ความสามารถของแต่ละคน หลักใหญ่ของการทอผ้าก็คือ การนำเส้นฝ้ายหรือไหมมาขัดกันให้เป็นลาย โดยชิงเส้นกลุ่มหนึ่งเป็นหลัก เรียกว่า เส้นยืน แล้วใช้อีกเส้นหนึ่ง เรียกว่าเส้นพุ่ง สอดตามขวางของเส้นยืน เมื่อสานขัดกันก็จะเกิดลวดลายต่างๆ ผ้าบางชนิด ผู้ทอจะคิดหาวิธีสอดด้ายและสอดสีสลับกัน บางวิธีก็จะจับผูกและมัดแน่นเป็นช่วงๆ หรืออาจจะยกด้ายที่ทอเป็นระยะๆทำให้เกิดลวดลายสวยงาม ผู้ทอต้องสามารถจดจำลวดลายที่ตนคิดประดิษฐ์ได้ ถึงแม้แต่ละลวดลายจะมีความซับซ้อนและหลากหลาย แต่เขาก็สามารถนำมาประสานกันได้อย่างเหมาะสมงดงามแสดงถึงภูมิปัญญาและความสามารถของชาวชนบทเป็นอย่างดี ผ้าทอมือจึงมีเทคนิคการทอและความสวยงามเป็นที่สุดผ้าทอของชาวบ้านมีรูปแบบ ระเบียบลาย ที่บ่งชี้ถึงกลุ่มของคนไทยสายต่างๆ ได้ผ้าชิ้นที่นุ่ง ก็มีการทอให้แตกต่างกัน สามารถบอกได้ว่า หญิงคนใดยังเป็นโสดและหญิงคนใดแต่งงานแล้ว ผ้าชิ้นของหญิงมีสามีจะเป็นชิ้นที่นำผ้าสามชิ้นมาต่อกัน แบ่งเป็นส่วนบน ส่วนกลาง และส่วนเชิงแต่ละส่วนจะทอเป็นลวดลายแตกต่างกันทั้ง 3 ส่วนผ้าชิ้นของหญิงสาวจะเป็นผ้าผืนเดียวกันตลอดทั้งผืน อาจใช้วิธีมัดหมี่เป็นดอกเป็นลวดลายอย่างเดียวสวยงามมาก ผ้าชิ้นแทบทุกผืนจะมีวิธีทำลวดลายแปลกๆ เช่น อาจจะใช้ไหมสลักกับฝ้ายในรูปแบบของการทอผสมปักกลายๆ แต่แทนที่จะใช้เข็มปักเขาจะใช้ชนมันทำลวดลาย วิธีนี้เรียกว่า จก แต่ละบ้านจะมีลวดลายของตน ผ้าตีนจกที่นิยมกันมากคือ ผ้าตีนจกของหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย เป็นศิลปะพื้นบ้านลวดลายสวย สีสัน งานประณีตนอกจากผ้ามัดหมี่ ผ้าจกแล้ว ยังมีผ้าแพรวาซึ่งใช้เป็นผ้าคลุมไหล่ หรือห่มเฉียงไหล่ผ้าซิดซึ่งมีลวดลายเป็น แนวเดียวกันตลอด นิยมใช้ทำหมอน ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมเตียง ผ้ายกดอก เป็นศิลปะการทออีกแบบหนึ่งคล้ายกับผ้าซิดแต่จะทอด้วยไหมทั้งผืน และยกด้นเงินหรือด้นทอง จังหวัด

นครศรีธรรมราช มีชื่อเสียงในการทอผ้า ยก เรียกว่า ผ้าเมืองนคร ผ้าพื้นและผ้าอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นผ้าที่ทอใช้กันทั่วไป ในชีวิตประจำวัน เช่น ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า เป็นสันขัดตาตารางหรือเป็นลายเส้นธรรมดา

วัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้า

วัตถุดิบ ที่นิยมนำมาใช้ทอผ้า ได้แก่ ไหม ผ้าย และขนสัตว์นั้น นักวิชาการเชื่อกันว่า มีกำเนิดจากดินแดนอื่น นอกประเทศไทย ไหมนั้นเชื่อว่ามีต้นกำเนิดมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้วนำไปเผยแพร่ในญี่ปุ่น อินเดีย รวมทั้งดินแดนต่างๆ ในเอเชีย และยุโรป ส่วนผ้ายเชื่อกันว่าอาจมาจากอาหรับและเผยแพร่เข้ามาใช้กัน อย่างกว้างขวาง ในอินเดียก่อน จึงเข้ามาในแถบประเทศไทย และประเทศใกล้เคียงภายหลัง จนกลายเป็นพืชพื้นเมืองในแถบนี้ไป สำหรับ ขนสัตว์เป็นวัสดุที่เหมาะสมกับอากาศหนาว เชื่อกันว่านำมาใช้ทำผ้าในยุโรปตอนเหนือก่อน แล้วจึงแพร่หลายไปสู่ดินแดน อื่นๆ

การทอผ้าแบบพื้นบ้าน พื้นเมืองในภูมิภาคต่างๆ

ในปัจจุบันการทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองหลายแห่งยังทอสดลาย สัญลักษณ์ดั้งเดิม โดยเฉพาะในชุมชนที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์บางกลุ่มที่กระจายตัวกันอยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ศิลปะการทอผ้าของกลุ่มชนเหล่านี้จึงนับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มอยู่จนถึงทุกวันนี้ หากจะแบ่งผ้าพื้นเมืองของกลุ่มชนเหล่านี้ตามภาคต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น ก็อาจจะแบ่งคร่าว ๆ ได้ดังนี้

1. การทอผ้าในภาคเหนือแถบล้านนาไทย
2. การทอผ้าในภาคกลาง ในภาคกลางตอนบน
3. การทอผ้าในภาคอีสาน
4. การทอผ้าในภาคใต้

ลวดลายและสัญลักษณ์ในผ้าไทย

ผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองของไทยที่ทอกันตามท้องถิ่นต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยลวดลายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผู้ใช้ผ้าในยุคปัจจุบันอาจไม่เข้าใจความหมายและมองไม่เห็นคุณค่าลวดลายและสัญลักษณ์เหล่านี้ บางลายก็มีชื่อเรียกสืบต่อกันมาหลายชั่วคน บางชื่อก็เป็นภาษาท้องถิ่นไม่เป็นที่เข้าใจของชนไทยในภาคอื่น ๆ เช่น ลายเอี้ย ลาย บักจัน ฯลฯ บางชื่อก็เรียกกันมาโดยไม่รู้ประวัติ เช่น ลายแมงมุม ลายปลาหมึก ซึ่งแม้แต่ผู้ทอก็อธิบายไม่ได้ ว่าทำไมจึงเรียกชื่อนั้น บางลวดลายก็มีผู้ตั้งชื่อให้ใหม่ เช่นลาย "ขอพระเทพ" เป็นต้น สัญลักษณ์และลวดลายบางอย่างก็เชื่อมโยงกับคติและความเชื่อของคนไทยพื้นบ้านที่นับถือสืบต่อกันมาหลาย ๆ ชั่วอายุคน และยังสามารถเชื่อมโยงกับลวดลายที่ปรากฏอยู่ในศิลปะอื่น ๆ เช่น บนจิตรกรรมฝาผนัง และสถาปัตยกรรม หรือบางทีก็มีกล่าวถึงใน ตำนานพื้นบ้าน และในวรรณคดี เป็นต้น บางลวดลายก็เป็นคติร่วมกับความเชื่อสากลและปรากฏอยู่ในศิลปะของหลายชาติ เช่น ลายขอหรือลาย ก้นหอย เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นลายเก่าแก่แต่โบราณของหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก หากเรารู้จักสังเกตและศึกษาเปรียบเทียบแล้วก็จะเข้าใจลวดลายและสัญลักษณ์ในผ้าพื้นเมืองของไทยได้มากขึ้น และมองเห็นคุณค่าได้ลึกซึ้งขึ้น

ลวดลายต้นแบบ สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. ลายเส้นตรง หรือเส้นขาด
2. ลายพื้นปลา
3. ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน หรือลายกากบาท

4. ลายขดเป็นวงเหมือนกันหอย หรือตะขอ

ลวดลายที่เชื่อมโยงกับความเชื่อพื้นบ้าน

ลวดลายและสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในศิลปะผ้าทอไทยนั้นเชื่อกันว่ามีความเชื่อมโยงกับคติความเชื่อของคนไทยที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เราอาจศึกษาเปรียบเทียบลวดลายสัญลักษณ์เหล่านี้กับสัญลักษณ์อย่างเดียวกันที่ปรากฏอยู่ในศิลปะประเภทอื่น ๆ เช่น ในจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และแม้แต่ในตำนานพื้นบ้านที่เล่าขานสืบทอดกันมา หรือในวรรณกรรมต่าง ๆ ลวดลายที่เชื่อมโยงกับความเชื่อพื้นบ้านไทยอย่างเห็นได้ชัด มีดังนี้

สัญลักษณ์งูหรือนาค งูหรือนาคปรากฏอยู่ในลายผ้าพื้นเมืองของคนไทยกลุ่มต่างๆ เกือบทุกภูมิภาคของประเทศ โดยเฉพาะในล้านนาและในอีสาน นอกจากนี้ยังพบในศิลปะของกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลไท ที่อาศัยอยู่นอกดินแดนของไทยในปัจจุบัน เช่น ในสิบสองปันนา ในลาว อีกด้วย ในแถบลุ่มแม่น้ำโขง คนไทยและคนลาวต่างมีความเชื่อสืบทอดกันมาเรื่องพญานาค ซึ่งอาศัยอยู่ที่เมืองบาดาลใต้แม่น้ำโขง จนกระทั่ง ทุกวันนี้ผู้คนในแถบนี้อีกยังเชื่อว่าเวลายามบุญประเพณี เช่น งานไหลเรือไฟ พญานาคก็จะขึ้นมาเล่นลูกไฟด้วย ดังที่มีผู้เห็นลูกไฟขึ้น จากลำน้ำในช่วงเทศกาลงานไหลเรือไฟเป็นประจำเกือบทุกปี สัญลักษณ์นกหรือห่านหรือหงส์ นกหรือหงส์เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ปรากฏอยู่ในศิลปะผ้าทอพื้นบ้านในภาคเหนือของไทยเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ก็มีปรากฏมากในผ้าทอมือของลาวสิบสองปันนาและในหมู่พวกคนไทในเวียดนาม ในสถาปัตยกรรมล้านนาและล้านช้างจะพบนกหรือหงส์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประดับอยู่บนหลังคาโบสถ์ คู่กับสัญลักษณ์นาค หรือบางแห่งก็มีแต่หงส์ประดับอยู่ตามจุดต่าง ๆ ในวัดในสิบสองปันนา สัญลักษณ์นกหรือหงส์หรือนกยูง จะปรากฏอยู่ทั่วไปทั้งในจิตรกรรม สถาปัตยกรรม และบนผืนผ้า นกยูงเป็นสัญลักษณ์ที่ รัฐบาลจีนปัจจุบัน ได้นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ของยูนาน และได้มีการประดิษฐ์นาฏลีลาสมัยใหม่ซึ่งใช้แสดงเป็นสัญลักษณ์ของชาวไทลื้อในสิบสองปันนา เรียกว่า ระเบ่านกยูง

รูปแบบการทอผ้า

การทอลายขิด คือการคัดเก็บยกเส้นด้ายยืนพิเศษ ให้เกิดเป็นลวดลาย แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตลอดแนวของความกว้างของหน้าผ้า ทำให้เกิดลายขิดในแต่ละแถวเป็นลายขิดสีเดียวกันเป็นเทคนิคการทอขิดลายให้เห็นเด่นชัด มีลักษณะคล้ายกับการทอลายขิด แต่ใช้เส้นพุ่งพิเศษ เช่น ไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง มีชายมีเชิง ซึ่งขั้นตอนยุ่งยากกว่าผ้าทอลายขิดมาก

การจก เป็นเทคนิคการทอลวดลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปขณะที่ทอเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้ากระทำโดยใช้ไม้หรือขม้นหรือนิ้วมือ ยกหรือจกด้วยเส้นยืนขึ้น แล้วสอดเส้นพุ่งพิเศษต่อไปตามจังหวะของลวดลาย สามารถสลับสีได้หลากหลายสี

การทอลายน้ำไหล เป็นเทคนิคการทอแบบลายขิดธรรมดา แต่ใช้ด้ายหลากสีพุ่งเกาะเกี่ยวกันเป็นช่วง ๆ ให้เกิดจังหวะของลายน้ำไหล เป็นลักษณะเฉพาะของชาวเมืองน่าน เรียกกรรมวิธีการทอนี้ว่า "ล้วง" แต่ชาวไทลื้อ อำเภอเชียงของ และเชียงคำ จังหวัดเชียงราย เรียกว่า "เกาะ" เทคนิคนี้อาจดัดแปลงพัฒนาเป็นลายอื่น ๆ เรียกว่าลายผักแว่น ลายจรวด ฯลฯ เป็นต้น

การยกมุก เป็นเทคนิคการทอ โดยใช้เส้นยืนพิเศษเพิ่มบนที่ทอผ้าลายยกบนผ้าเกิดจากการใช้ตะกอลอยยกด้ายยืนพิเศษ ลวดลายที่เกิดจากเทคนิคนี้คล้ายกันมากกับลวดลายที่เกิดจากเทคนิค ชิด จก แต่จะแยกไม่ได้เลยสำหรับผู้ที่ไม่เข้าใจเรื่องเทคนิคการทอผ้าที่ลึกซึ้ง ชาวไทยพวนที่ตำบลหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย และที่ อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ใช้เทคนิคนี้ในการทอส่วนที่เป็นตัวขึ้น บางครั้งอาจจะนำเชิงขึ้นมาต่อเป็นตีนจกเรียกว่า ชื่นมุก

การมัดหมี่ เป็นเทคนิคการมัดเส้นพุ่งหรือเส้นยืน ให้เป็นลวดลายด้วยเชือกกล้วยหรือเชือกฟางก่อนนำไปย้อมสี แล้วกรอด้วยให้เรียงตามลวดลาย ร้อยใส่เชือกแล้วนำมาทอ จะได้ลายมัดหมี่ที่เป็นทางกว้างของผ้า เรียกว่า มัดหมี่ เส้นพุ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมในบ้านเรา มีการทำผ้ามัดหมี่เส้นยืนบ้างในบางจังหวัดเช่นจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นผ้าขาวเขา บางผืนใช้การทอสลับกับลายชิด ซึ่งช่วยเพิ่มความวิจิตรงดงามให้แก่ผืนผ้า

ภาพที่5 ผ้าชิด ลายเขียวขี้

กลุ่มทอผ้าชิดบ้านโนนใหญ่

ภาพที่ 6 ผ้าจก ผ้าจกของชาวไทยวนราชบุรี

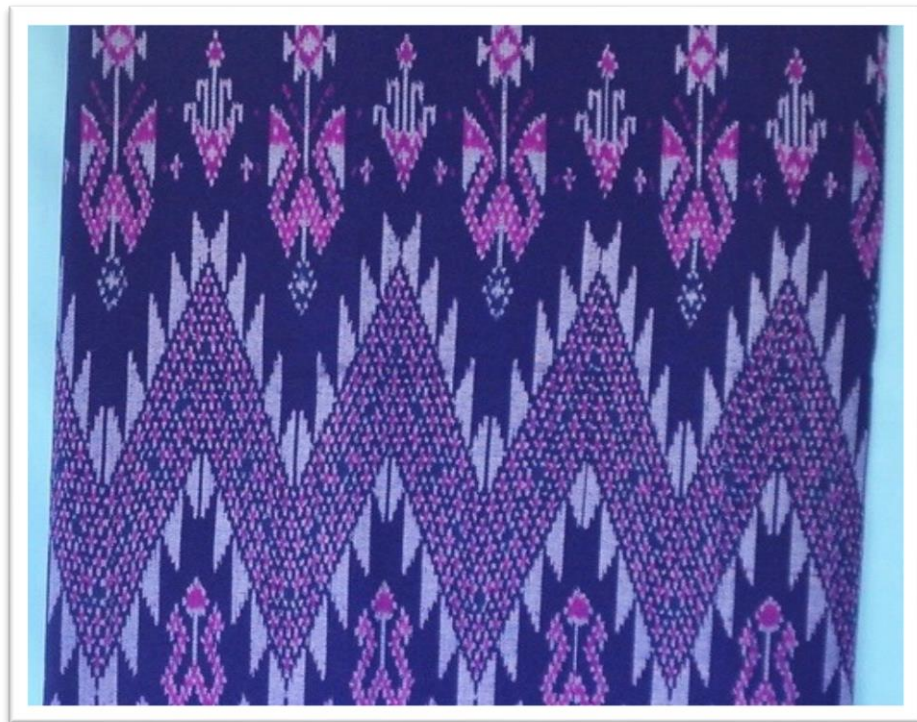

ภาพที่ 7 ผ้าทอลายน้ำไหลไหล บ้านหนองบัว

ภาพที่ 8 ผ้ายกมุกไทยวน จังหวัดสระบุรี

ภาพที่ 9 ผ้ามัดหมี่ จังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 10 ผ้ามัดหมี่

4. ความหมายการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สุดาตวง เรืองรุจิระ (2538) ยังได้ให้ความเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ว่าเป็น ผลิตภัณฑ์ใดๆ ที่กิจการนำเสนอต่อตลาด แล้วทำให้ตลาดมีโอกาสเลือกเพิ่มขึ้น ผลิตภัณฑ์ใหม่อาจเป็น ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ยังไม่เคยมีผู้ผลิตมาก่อน เริ่มมีผู้ผลิตรายแรกของโลกจัดเป็นนวัตกรรม (Innovation) หรืออาจเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ของกิจการที่เพิ่งนำออกจำหน่ายเป็นครั้งแรก หรืออาจดัดแปลงปรับปรุง จากผลิตภัณฑ์ที่เคยจำหน่ายอยู่เดิม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มีเหตุผลและความสำคัญ ดังนี้

1. เพื่อรักษาสถานภาพการแข่งขัน ปัจจุบันสถานการณ์การแข่งขันในตลาดธุรกิจมีความ รุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจากคู่แข่งที่เพิ่มขึ้นได้ส่งผลิตภัณฑ์ใหม่ๆออกสู่ตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อส่วนแบ่ง ทางการตลาดที่ถูกช่วงชิงไป การออกผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาดจะช่วยรักษาสถานภาพการแข่งขันและส่วนแบ่ง ตลาดไว้ได้

2. เพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เดิม วัฏจักรวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ โดยทั่วไปจะมีช่วงเวลาที่สั้น เมื่อ ผลิตภัณฑ์เริ่มเข้าสู่ช่วงท้ายของวงจรชีวิต หมายความว่า ผลิตภัณฑ์นั้นไม่ก่อประโยชน์หรือมียอดขาย ที่ตกลง การออกผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ สู่ตลาดเพื่อทดแทนผลิตภัณฑ์เก่าจะช่วยรักษาชื่อเสียงของบริษัท ทดแทนปริมาณขายกำไรของผลิตภัณฑ์เดิมและสามารถนำทรัพยากรจากผลิตภัณฑ์เดิมมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ได้

3. เพื่อใช้สมรรถนะส่วนเกินให้เกิดประโยชน์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อใช้สมรรถนะทาง การตลาด การขาย และการผลิตที่เหลือให้เกิดประโยชน์ เหตุผลสำคัญ คือ การกระจายต้นทุนคงที่ไป ยังจำนวนผลิตที่มากขึ้น เพื่อให้ต้นทุนรวมต่อหน่วยทั้งผลิตภัณฑ์เดิม และผลิตภัณฑ์ใหม่ลดลงมาก พอที่จะเสนอราคาขายที่ต่ำกว่าคู่แข่งและมีกำไรที่มากขึ้น

4. เพื่อปรับการเคลื่อนไหวเนื่องจากฤดูกาลให้น้อยลง ฤดูกาลที่แปรผันอาจส่งผลต่อ ทรัพยากรต่างๆ ของธุรกิจที่อาจไม่เพียงพอ หรืออาจเหลือใช้การเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถขายหรือ ผลิตได้เมื่อพ้นฤดูกาลไปแล้วยอมทำให้ การผันแปรต่างๆ ลดลง และเป็นการใช้ทรัพยากรของกิจการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5. เพื่อลดการเสี่ยงภัย เช่น ผลิตภัณฑ์ล้าสมัย ลูกค้านิยมความนิยม ปริมาณขายไม่มากพอ กิจการมี ผลิตภัณฑ์จำหน่ายในตลาดน้อย เป็นต้น สภาวะการณ์เหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดภาวะขาดทุนการ เพิ่มผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ การเพิ่มปริมาณการขายให้ครอบคลุมตลาด ย่อมช่วยกระจายความ เสี่ยงภัยจากความผันผวนในตลาดที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

6. เพื่อการใช้ผลพลอยได้ให้เกิดประโยชน์ สินค้าใหม่ที่พัฒนาจากผลพลอยได้หรือของทิ้ง แล้วในธุรกิจ อาจนำมาซึ่งยอดขายหรือกำไรที่เพิ่มขึ้น

7. เพื่อโอกาสใหม่ จากการที่ธุรกิจเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาด อาจทำให้เกิดความ ต้องการผลิตภัณฑ์จากผู้บริโภค จนกิจการสามารถผลิตและดำเนินงานการตลาด และความต้องการ เช่นนี้ จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่ธุรกิจจะ เข้าไปตอบสนองความต้องการด้วยผลิตภัณฑ์ของตนเอง นำมา ซึ่งกำไรและส่วนครองตลาดที่มากขึ้น

พรสอน วงศ์สิงห์ทอง (2545) กล่าวว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือการเปลี่ยนแปลง ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม จะ เริ่มต้นด้วยความคิดที่ไขว่คว้า ความคิดอาจมาจากใครก็ได้ในองค์กรที่ไม่ได้มี ความรับผิดชอบต่อความคิดใหม่ๆเลย แต่นัก ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดี มักจะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดใหม่ๆบ่อยครั้งเหมือนกันที่ความคิดมาจากนอกองค์กร เช่น เมื่อนักคิดค้นเขามาเสนอขาย ความคิดให้กับบริษัท ความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ บางทีอาจเกิดขึ้นในงานวิจัย ผลิตภัณฑ์นั่นเอง และบ่อยครั้งเป็นผลพลอยได้ของการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น

จากข้อมูลของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีข้อมูลเรื่องกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ (Idea Generation) เป็นการค้นหา ความคิดต่าง ๆ ที่เป็นไปได้และเห็นช่องทางที่จะขายผลิตภัณฑ์นั้น การคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ นั้น แบ่งออกเป็น 2 แหล่งด้วยกัน คือ

1. แหล่งภายในองค์กร ได้แก่ พนักงาน ถือเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้บริโภค และทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด , ฝ่ายวิจัยและพัฒนา เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ , ผู้บริหารระดับสูง เป็นบุคคลที่ทราบถึง จุดอ่อน จุดแข็งของบริษัท เป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

2. แหล่งภายนอกองค์กร ได้แก่ ลูกค้า ถือเป็นแหล่งข้อมูลที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่บริษัทจะเสนอขาย นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก , สมาชิกในช่องทางการจำหน่าย เป็นอีก แหล่งข้อมูลหนึ่งที่ทราบถึงความต้องการของลูกค้า เช่น พ่อค้าส่ง ตัวแทนจำหน่าย หรือพ่อค้าปลีก เป็นต้น , คู่แข่งขัน การเคลื่อนไหวในการแข่งขันรวมถึงกลยุทธ์ของคู่แข่ง ก็เป็นอีกแหล่งข้อมูลหนึ่งที่จะช่วยในการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่

ขั้นที่ 2 การประเมินและคัดเลือกแนวความคิด (Idea Screening) หลังจากได้แนวความคิดเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ใหม่แล้ว ก็จะต้องมีการนำแนวความคิดเหล่านั้น มาทำการประเมินถึงความ เป็นไปได้และคัดเลือก แนวความคิดที่ดีและเหมาะสมที่สุด มาทำการพัฒนาและทดสอบแนวความคิดต่อไป

ขั้นที่ 3 การพัฒนาและทดสอบแนวความคิด (Concept Development and Testing) เมื่อได้แนวความคิด

ที่ดีและเหมาะสมที่สุดจากขั้นตอนที่สองแล้ว ต่อไปก็เป็นการนำความคิดที่ผ่านการคัดเลือกแล้ว มาพัฒนาให้มีความชัดเจนมากขึ้น และนำไปทดสอบกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย เพื่อวัดความรู้สึกและการยอมรับในผลิตภัณฑ์ใหม่

ขั้นที่ 4 การพัฒนากลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategy Development) เป็นการพัฒนาเครื่องมือทางการตลาด เพื่อใช้ในการแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่ เข้าสู่ตลาด ให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ขนาด โครงสร้าง และพฤติกรรมของตลาดเป้าหมาย เป็นการวางแผนกำหนดตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ ยอดขาย ส่วนแบ่งตลาด (Market Share) และเป้าหมายกำไร (Profit) ในระยะ 2-3 ปีแรก

ส่วนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การตลาด ประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ , กลยุทธ์ด้านราคา , กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย และกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด

ส่วนที่ 3 ยอดขายและกำไรตามเป้าหมายและกลยุทธ์ทางการตลาดในระยะยาว เป็นการวางแผนกิจกรรมทางการตลาดในระยะยาว ซึ่งเป็นกิจกรรมในอนาคตที่จะทำให้บริษัทสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางแผนไว้

ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์ทางธุรกิจ เป็นการตรวจสอบยอดขาย ต้นทุน และกำไร จากการวางแผนโครงการสำหรับผลิตภัณฑ์ใหม่ เพื่อค้นหาปัจจัยที่สามารถสร้างความพึงพอใจให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของบริษัท ซึ่งเป็นการประมาณความต้องการของตลาดหรือยอดขาย ประมาณการต้นทุนหรือกำไรที่จะเกิดขึ้นจากแนวความคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ หากผลลัพธ์ที่ได้เป็นที่น่าพึงพอใจ ผู้บริหารจะนำผลิตภัณฑ์นั้นเข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การพัฒนาผลิตภัณฑ์(Product Development) เป็นการนำแนวความคิดผลิตภัณฑ์ ใหม่ที่ผ่านการวิเคราะห์ทางธุรกิจมาวิจัยและพัฒนา โดยการสร้างสินค้าขึ้นมาจำลองแบบทุกอย่าง เหมือนของจริง ในขั้นนี้จะใช้เงินลงทุนมากและจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ว่าสามารถ เปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้หรือไม่ และลูกค้าจะยอมรับเพียงใดเพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้

ขั้นที่ 7 การทดสอบตลาด (Market Testing) เป็นการนำผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาแล้ว ไปทดสอบกับตลาดเป้าหมาย โดยสินค้าที่นำไปทดสอบต้องมีตราสินค้า มีการบรรจุหีบห่อ และดำเนินกิจกรรมทางการตลาดสำหรับสินค้าดังกล่าวด้วย วัตถุประสงค์ในการทดสอบตลาดคือ เพื่อศึกษาว่าผู้บริโภคและช่องทางจำหน่ายมีปฏิกิริยาต่อการใช้สินค้าอย่างไร เป็นการหาข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนทำให้ทราบถึงขนาดของตลาดว่า ถ้าสินค้าเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้บริโภคที่ทดสอบแล้วขนาดของตลาดจะมากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ 8 การดำเนินธุรกิจ (Commercialization) เป็นการตัดสินใจนำผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาดจริง หลังจากทดสอบผลิตภัณฑ์ ซึ่งขั้นตอนนี้บริษัทจะใช้ต้นทุนมากที่สุด เพราะต้องผลิตสินค้าเต็มที่ และต้องตัดสินใจเกี่ยวกับจำนวนการผลิตที่เหมาะสม

5. หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์

การออกแบบ เป็นกิจกรรมของมนุษย์ ที่ควบคู่กับการดำรงชีวิต เพราะในการดำรงชีวิตของมนุษย์นั้น จะต้องมีการกำหนด มีการวางแผนเป็นขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้บังเกิดความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การออกแบบ คือ กิจกรรมการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (Design is a goal-directed problem-solving) เป็นการกระทำของมนุษย์ ด้วยจุดประสงค์ที่ต้องการแจ้งผลเป็นสิ่งใหม่ๆ มีทั้งที่ออกแบบเพื่อสร้างขึ้นมาใหม่ให้แตกต่างจากของเดิมหรือปรับปรุงตกแต่งของเดิม ความสำคัญของการออกแบบเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่จะทำให้กระบวนการในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ประสบผลสำเร็จในตลาดและตรงตามเป้าหมายงานออกแบบ คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นโดยการเลือกนำเอาองค์ประกอบมาจัดเรียงให้เกิดรูปทรงใหม่ที่สามารถสนองความต้องการตามจุดประสงค์ของผู้สร้าง และสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุและกรรมวิธีการผลิตที่มีอยู่ในขณะนั้นรูปลักษณ์และคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ รูปลักษณ์ อธิบายถึงคุณสมบัติต่างๆ ของผลิตภัณฑ์หรือลักษณะเด่นที่มองเห็นได้จากภายนอก ส่วนคุณประโยชน์ คือการรับรู้ทางอารมณ์ เป็นความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์ เช่น เกิดความสบายใจ เกิดความร่าเริง เกิดความเชื่อมั่น เกิดความปลอดภัย เป็นต้น

การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design)ความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น การออกแบบแก้วน้ำให้มีรูปร่างเหมือนรองเท้า เป็นต้น ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรม คือเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่มีใช้แพร่หลายในประเทศหรือยังไม่ได้เปิดเผยสาระสำคัญหรือรายละเอียดในเอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ก่อนวันขอรับสิทธิบัตร หรือไม่คล้ายกับแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้ต้องประกอบด้วยลักษณะ 2 ประการ คือต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ต้องเป็นการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่ออุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) เป็นการออกแบบเพื่อการผลิต ผลิตภัณฑ์

ชนิดต่าง ๆงานออกแบบสาขานี้ มีขอบเขตกว้างขวางมากที่สุด และแบ่งออกได้มากมาย หลาย ๆ ลักษณะ นักออกแบบรับผิดชอบเกี่ยวกับประโยชน์ใช้สอยและความสวยงามของผลิตภัณฑ์ งานออกแบบประเภทนี้ได้แก่

งานออกแบบเฟอร์นิเจอร์ งานออกแบบครุภัณฑ์ งานออกแบบเครื่องสุขภัณฑ์ งานออกแบบเครื่องใช้สอยต่างๆ งานออกแบบเครื่องประดับ อัญมณี งานออกแบบเครื่องแต่งกายงานออกแบบภาชนะบรรจุผลิตภัณฑ์ งานออกแบบผลิตเครื่องมือต่าง ๆ ฯลฯ

รูปแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์

รูปแบบการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Style)มีอยู่มากมาย มีการเกิดขึ้นและพัฒนาต่อเนื่องสม่ำเสมอ บ้างก็อยู่ในกระแสนิยม บ้างก็กลายเป็นความนิยม บ้างก็หวนคืนสู่ความนิยมซ้ำตามความสนใจของสังคมในเวลานั้น บนความหลากหลายในวิถีทางการออกแบบทำให้ผลงานที่เกิดจากแนวทางปฏิบัติที่ต่างกัันนั้นถูกสร้างสรรค์และคลี่คลายสืบทอดต่อกันมาตามลำดับ แต่ไม่ว่าจะเลือกใช้รูปแบบใดก็ล้วนแต่สร้างเงื่อนไขในการผลิตงานออกแบบที่น่าสนใจได้ทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น

1. รูปแบบมาก่อนประโยชน์ใช้สอย(Function follows form)เป็นวิถีทางการออกแบบที่นิยมความงามของรูปทรงเป็นหลัก โดยยึดแนวคิดที่ว่าความงามต้องมาก่อนประโยชน์ใช้สอยเสมอ และมักถูกนำมาใช้อธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติการเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เน้นความงามเป็นหลัก จุดประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อยกระดับคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น เพื่อนำไปสู่การเพิ่มราคาสินค้า

ดังนั้น การจะเป็นนักออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ได้ดีตามแนวคิดนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการซึมซับความงามจากผลงานศิลปะแขนงต่างๆ ที่มีคุณภาพไว้มากๆ จะเป็นทางออกหนึ่งที่จะช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์ความงามที่แฝงอยู่ในผลิตภัณฑ์ได้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ไม่จำเป็นต้องยึดติดกับกฎเกณฑ์ใดๆ ขอให้ยึดหยุ่นตามความรู้สึก

2. ประโยชน์ใช้สอยมาก่อนรูปแบบ(Form follows function) เป็นวิถีทางการออกแบบของหลุยส์ สุลลิแวน (Louis Sullivan) ที่นิยมประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก (Functionalism) ภายใต้อิทธิพลที่ว่าประโยชน์ใช้สอยต้องมาก่อนความงามเสมอ และถูกนำมาใช้อธิบายขั้นตอนในการปฏิบัติการเพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตจำนวนมาก โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบที่สอดคล้องกับการทำงานของเครื่องจักร การประหยัดวัสดุ ความสะดวกในการใช้งาน การคงคลัง และการขนส่ง เป็นต้น แนวคิดดังกล่าวตรงกันข้ามกับปรัชญาที่มองความงามของรูปทรงมาก่อนสิ่งใดแนวทางการออกแบบของสถาบันบาวเฮาส์(Bauhaus)ประเทศเยอรมนี มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว คือให้ความสำคัญด้านประโยชน์ใช้สอย วัสดุกรรมวิธีการผลิตโดยเครื่องจักรทางอุตสาหกรรม และการใช้รูปทรงเรขาคณิตอันเรียบง่าย ปรากฏจากการตกแต่งประดับประดาเกินความจำเป็น ยังคงเป็นแบบอย่างของการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่น่าสนใจ แนวทางการออกแบบดังกล่าวประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ รูปทรง สีสัน และประโยชน์ใช้สอยเหมาะสมกับสภาพความเป็นไปของสังคม ราคาเหมาะสมกับกำลังซื้อของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

3. การตลาดมาก่อนออกแบบ (Design follow marketing)

วงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์จะมีรูปแบบเหมือนปิรามิด ถือกำเนิดโดยยึดฐานของปิรามิดแล้วพยายามยกระดับตัวเองนั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพและเอกลักษณ์เฉพาะตัว การยกระดับตัวเองนั้นมักจะทำให้ราคาสูงขึ้นด้วย ดังนั้นเมื่อผลิตภัณฑ์ใด ๆ ไต่ระดับขึ้นสู่ยอดปิรามิด จำเป็นที่ธุรกิจนั้นจะต้องละทิ้งฐานซึ่งเป็นตลาดล่างไป แต่จะได้ลูกค้าชั้นดีที่มีความมั่นคงและจ่ายเงินดี ฐานชั้นล่างที่ถูกทิ้งไปก็จะมีผู้อื่นเข้ามายึดครองแทน กรณีตัวอย่างเช่น นาฬิกาสวิสซึ่งใช้เวลาหลายสิบปีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้ภาพพจน์ว่าเป็นนาฬิกาที่ดีที่สุดในโลก แต่ต้องสูญเสียฐานการตลาดระดับล่างให้กับนาฬิกาญี่ปุ่นที่เจาะเข้ามายึดตลาดล่างด้วยลูกเล่นใช้สอยพิเศษ เช่น เป็นเครื่องคิดเลข เป็นปฏิทิน ฯลฯ ในที่สุดเมื่อภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำ ผู้ผลิตนาฬิกาสวิสทั้งหลายจึงเริ่มตระหนักว่าการถูกนาฬิกาญี่ปุ่นยึดตลาดล่างไปนั้น ก่อให้เกิดการสูญเสียรายได้มหาศาล และสูญเสียภาพพจน์ของผู้ผลิตนาฬิกาชั้นนำของโลกไปทีละน้อยอีกด้วยการเข้ายึดตลาดในแนวกว้างโดยขยายฐานลูกค้าให้กว้างที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อรักษาความมั่นคงของธุรกิจไว้ ในกรณีของนิโคลาส ฮาเยก ผู้พลิกโฉมหน้าใหม่ให้กับนาฬิกาสวิสได้สำเร็จได้ตั้งหลักการของนาฬิกา สวอทช์ (Swatch) ไว้ 3 ข้อที่น่าสนใจ คือ

กลุ่มเป้าหมายทั่วไป (Target Public) การออกแบบของสวอทช์จะใช้ได้สำหรับทุกๆ คน ตั้งแต่คนยากจนจนถึงเจ้าชาย ต้องมีรูปแบบที่สนองตอบได้หลากหลายและเพียงพอต่อคนทุกระดับชั้น อายุ และอาชีพต่างๆ กัน

กลุ่มเป้าหมายระดับสูง (High quality) การรักษาคุณภาพการออกแบบและการผลิตที่ดีไว้ เพราะเป็นข้อแตกต่างที่สำคัญของสวอท์ซ์ กับนาฬิกาญี่ปุ่นอื่นๆ เช่น กันน้ำได้ร้อยเปอร์เซ็นต์

กลุ่มเป้าหมายระดับล่าง (Low cost) การออกแบบและการผลิตเน้นไปที่ระบบที่ดีที่สุด แต่มีต้นทุนต่ำที่สุด ไม่ใช่ผลิตสินค้าราคาถูกแต่เป็นราคาที่สมเหตุสมผล

4. อารมณ์ความรู้สึกมาก่อนรูปแบบ (Form follows emotion) เมื่อเทคโนโลยีมาถึงจุดที่สามารถตอบสนองในด้านการตอบสนองต่อประโยชน์ใช้สอยและรูปแบบได้มากขึ้น คอมพิวเตอร์มีขนาดเล็กและยืดหยุ่นได้เปิดขอบเขตที่กว้างขึ้นของรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่บรรจุมั่น หรือวัสดุสังเคราะห์ที่ตอบสนองการใช้สอยประเภทต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น จนทำให้ปรัชญาการออกแบบปรับเปลี่ยนมาเป็น อารมณ์ความรู้สึกมาก่อนรูปแบบด้วยความเชื่อที่ว่าผู้บริโภคในปัจจุบันมิได้เพียงต้องการสินค้า ภาพลักษณ์ หรือสิ่งแวดล้อม แต่ต้องการคุณค่าของความรื่นรมย์ ประสบการณ์และลักษณะเฉพาะบางอย่างอารมณ์หรือความรู้สึกคือสิ่งสำคัญในชีวิตของคนเราทั่วไป เพราะเป็นตัวสะท้อนสิ่งที่เรารู้สึก สิ่งที่เรากระทำและสิ่งที่เราคิด ผ่านตา หู จมูก ลิ้น หรือผิวสัมผัส มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกได้รูปแบบ 'สวอท์ซ์' กับนาฬิกาญี่ปุ่น แนวคิดดังกล่าวตรงกันข้ามกับปรัชญา สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดอย่างหนึ่งคือ ความรู้สึกนั้นไม่ว่าจะในแง่บวกหรือแง่ลบก็ตาม สามารถเปลี่ยนกระบวนการคิดของเราได้ จนส่งผลถึงการตัดสินใจ การเลือก และการกระทำในที่สุด งานออกแบบที่ดีในปัจจุบันจึงต้องเป็นทั้งสิ่งที่น่าปรารถนา และก่อให้เกิดความสบายใจ ความรู้สึกในเชิงบวกนั้นจะทำให้เราสามารถที่จะอดทนอดกลั้นต่อความลำบาก หรืออุปสรรคเล็กๆ น้อยๆ ของการใช้สอยไปได้ เพราะเมื่อคนเราเกิดความพอใจและมีความสุขใจต่อวัตถุหนึ่ง คนเราก็จะสามารถจินตนาการแก้ไขหาทางออกของการใช้สอยที่ลำบากนั้นได้อย่างยืดหยุ่น ผ่อนคลาย เต็มใจ และเต็มเปี่ยมไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ จนเป็นที่มาของประโยคที่ว่า "สิ่งของที่มีหน้าตาน่าพึงพอใจมักสามารถใช้สอยไปเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งเปลือกนอกที่สวยงาม เพราะความงามที่สมบูรณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งยังคงต้องเติมเต็มในส่วนของความมีประโยชน์ ความสามารถในการใช้งาน และความสามารถในการสื่อสารให้คนเราเข้าใจได้ดีด้วย"

ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมานั้นจะต้องมีรูปทรง ขนาด สี สันสวยงาม น่าใช้ ตรงตามรสนิยมของกลุ่ม ผู้บริโภคเป้าหมาย เป็นวิธีการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและได้ผลดี เพราะความสวยงามเป็นความพึงพอใจแรกๆ ที่คนเราสัมผัสได้ก่อนมักเกิดมาจากรูปร่างและสีเป็นหลัก การกำหนดรูปร่างและสีในงานออกแบบ ผลิตภัณฑ์นั้น ไม่เหมือนกับการกำหนดรูปร่างและสีในงานจิตรกรรม ซึ่งสามารถที่จะแสดงหรือกำหนดรูปร่างและ สีได้ตามความนึกคิดของจิตรกร แต่ในงานออกแบบผลิตภัณฑ์นั้น จำเป็นต้องยึดข้อมูลและกฎเกณฑ์ผสมผสานของ รูปร่างและสี สัน ระหว่างทฤษฎีทางศิลปะและความพึงพอใจของผู้บริโภคเข้าด้วยกัน ถึงแม้ว่ามนุษย์แต่ละคนมี การรับรู้และพึงพอใจในเรื่องของความงามได้ไม่เท่ากัน และไม่มีกฎเกณฑ์การตัดสินใจใดๆ ที่เป็นตัวชี้ขาดความถูก ความผิด แต่คนเราส่วนใหญ่ก็มีแนวโน้มที่จะมองเห็นความงามไปในทิศทางเดียวกันตามธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ ของที่ระลึก และของตกแต่งบ้านต่างๆ ความสวยงามก็คือหน้าที่ใช้สอยนั่นเอง และความ สวยงามจะสร้างความประทับใจแก่ผู้บริโภคให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ความสะดวกสบายในการใช้(Ergonomics)การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีนั้นต้องเข้าใจกายวิภาค เชิงกลเกี่ยวกับขนาด สัดส่วน ความสามารถและ ข้อจำกัดที่เหมาะสมสำหรับอวัยวะต่างๆ ของผู้ใช้ การเกิดความรู้สึกที่ดี และสะดวกสบายในการใช้ผลิตภัณฑ์ ทั้ง ทางด้านจิตวิทยา(Psychology)และสรีรวิทยา(Physiology) ซึ่งแตกต่างกันไปตามลักษณะเพศ เผ่าพันธุ์ ภูมิภาค และ สังคมแวดล้อมที่ใช้ผลิตภัณฑ์นั้นเป็นข้อบังคับในการออกแบบ การวัด

คุณภาพทางด้าน กายวิภาคเชิงกล(ergonomics) พิจารณาได้จากการใช้งานได้อย่างกลมกลื่นต่อการ สัมผัส ตัวอย่างเช่น การออกแบบเก้าอี้ต้องมีความนุ่มนวล มีขนาดสัดส่วนที่ นั่งแล้วสบาย โดยอิงกับมาตรฐาน ผู้ใช้ของชาวตะวันตกมา ออกแบบเก้าอี้สำหรับชาวเอเชีย เพราะอาจเกิดความไม่พอดีหรือไม่สะดวกในการใช้งาน ออกแบบปุ่มบังคับ ด้ามจับของ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ใช้ต้องใช้ร่างกายไปสัมผัสเป็นเวลานาน จะต้อง กำหนดขนาด (dimensions) ส่วนโค้ง ส่วนเว้า ส่วนตรง ส่วนแคบของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ได้อย่างพอดีเหมาะกับร่างกาย หรืออวัยวะของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ เพื่อ ทำให้เกิดความถนัดและความสะดวกสบายในการใช้ รวมทั้งลดอาการ เมื่อยล้าเมื่อใช้ไป นานๆ

คุณประโยชน์ของการออกแบบผลิตภัณฑ์

ปรับปรุงภาพลักษณ์ขององค์กร ให้เกิดความแตกต่างอย่างชัดเจนจากคู่แข่ง สะดุดตา และง่ายต่อการจดจำ สร้างเอกลักษณ์สินค้า ให้เกิดสัมผัสและการรับรู้ที่ดีต่อองค์กรผ่านการใช้ผลิตภัณฑ์ รูปลักษณ์ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และส่วนอื่นที่เกี่ยวกับการออกแบบ สามารถสื่อสารกับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพพัฒนาผลิตภัณฑ์เดิม ให้เกิด ประโยชน์ใช้สอยที่ดีขึ้นทั้งทางกายภาพและทางจิตใจเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น เพื่อนำไปสู่การเพิ่มราคาสินค้าได้ ลดต้นทุนเพิ่มผลกำไร เช่น ออกแบบให้ผลิตง่าย ลดขั้นตอน เลือกใช้วัสดุภายในประเทศ ฯลฯ ขยายตลาดสินค้า เช่น สร้างผลิตภัณฑ์ที่สนองประโยชน์ใช้สอยใหม่ สร้างความต้องการใหม่ สร้างตลาดกลุ่มเป้าหมายใหม่

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื้อผ้า สี สัน ลวดลาย จุดเด่น เอกลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์ จากการวิจัย พบว่า เมื่อแรกเห็นผ้าไหมมัดหมี่ลาย ใหม่มีความรู้สึกชื่นชอบมาก โดยมีความเห็นว่าผ้าไหมมัดหมี่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ชื่นชอบเนื้อผ้า สี สัน และลวดลาย สอดคล้องกับการศึกษาของ นพมาศ สุชาติ (2555, หน้า 8)

(อัจฉราพรรณ ตั้งจตุรโสภณ และ จอมภัก จันทะคัด, 2555, หน้า 240-247) และสอดคล้องกับงานวิจัยเดิมของ ผู้วิจัย ที่พบว่า ผู้บริโภคไม่ได้มองเห็นเพียงลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ แต่มองเห็นคุณค่าความเป็นหัตถศิลป์ที่มี ขึ้นเดียวในโลก และการใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ทอมือทำให้เกิดความภาคภูมิใจใน ภูมิปัญญามรดกไทยอันเป็น ความรู้สึกหนึ่งที่ต้องการแสดงอัตลักษณ์ของตนให้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

กิตติ์ธันต์ ญาณพิสิษฐ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องจินตนาการใหม่ผ้าไหมมัดหมี่อีสาน งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่ง แสวงหาแนวคิดการออกแบบและการผลิตผ้าไหมต้นแบบโดยใช้เทคนิคการสร้างลวดลายด้วยการมัดหมี่เพื่อให้เกิด ลวดลายใหม่ๆ ในการผลิตผ้าทอพื้นเมือง จากการศึกษาพบว่าแนวคิดที่ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ในการออกแบบ ลวดลาย ใหม่เกิดจากแนวคิดดังนี้ 1. การจัดองค์ประกอบใหม่ในลวดลายโบราณ เป็นการนำเอาลวดลายผ้า โบราณของอีสาน โดยเฉพาะลวดลายผาสาทลวดลายนาคน มาจัดองค์ประกอบใหม่ ลดจำนวนของลวดลายบนผืนผ้าให้มีความเหมาะสม 2. การพัฒนารูปทรงของศิลปะพื้นบ้านมาเป็นแรงบันดาลใจ เป็นการนำเอารูปร่างของเงาหลังตะลุงภาคอีสานมาเป็นแรง บันดาลใจในการออกแบบลายผ้าทอร่วมสมัย โดยการดัดทอนรูปทรงให้สามารถสร้างลวดลายด้วยเทคนิคการมัดหมี่ และ 3. การนำเอาคติความเชื่อมาเป็นแนวคิดในการออกแบบเป็นการนำเอาปรากฏการณ์กับกินเดือน(จันทร์ปราศ) มาเป็น แรงบันดาลใจ โดยมีการสร้างลวดลายกบโดยนำรูปร่างกบจริง รูปร่างกบจากศิลปะ

พื้นบ้านมาพัฒนา ทั้งการพัฒนารูปร่าง การคงรูปร่างและตัดทอนรูปร่าง แล้วนำรูปร่างเหล่านั้นมาจัดองค์ประกอบใหม่ และจากการผลิตผ้าต้นแบบของช่างทอพบว่า ในการมัดหมี่และการทอจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน

สิ่งทอไทยเป็นตัวบ่งชี้บอกถึงวิถีชีวิต เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมของไทยอย่างมาก การได้มาของสิ่งทอไม่ใช่เรื่องง่ายกว่าจะได้ผ้ายหรือไหมจะต้องผ่านกระบวนการอาศัย คนภายในครอบครัว หรือคนในชุมชน คนในสังคมเดียวกันเข้ามาช่วยกัน จึงจะทำได้สำเร็จ สิ่งเหล่านี้เองเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การลงแขกมาช่วยกัน การลงแรง การทากับข้าวมาเลี้ยงกัน การระบำรื่นเริง เหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น รวมถึงการทอผ้า การย้อมสีผ้า การให้ลวดลายบนผืนผ้า การสืบทอดจากแม่สู่ลูก จากยายสู่หลาน ก็เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญ เรามีขนบประเพณีมากมายที่เกิดขึ้นเนื่องในการเหล่านี้ (ปัทสนันท์ อุณเมือง, 2556)

(ประเวศ วะสี, 2551: 25) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญ ในวิถีการดำรงชีวิตของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ ละชุมชน สังคม มีรูปแบบ มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงฐานะความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่น นั้นๆเป็นอย่างดี การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นองค์ประกอบในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีความสำคัญกับคน วัสดุ กรรมวิธีการ ในท้องถิ่นนั้น การสืบทอดภูมิปัญญามาแต่ครั้งอดีตกาลเป็นความรู้ที่ผ่านกระบวนการศึกษา และสืบทอด กันมาจนปัจจุบัน องค์ความรู้ที่ได้รับการจัดระบบแล้ว ไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ “ความ เป็นสุขของชุมชน” จะเกิดขึ้นได้จึงต้องมีการเข้าไปส่งเสริม ให้ชุมชนได้เรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติให้เกิดความเข้ม แข็งและสามารถดูแลตัวการส่งเสริมการเรียนรู้เอง เป็นความรู้เท่าที่มีอยู่ในชุมชนหรือเป็นการเสริมสร้างความ รู้ใหม่ ๆ ให้กับชุมชน

(สยามภาษา, 2555) การทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองชนิดหนึ่งเกิดจากการมัดย้อมไหมให้เกิดสี แล้วนำไปทอเป็นผืนผ้าและเกิดลวดลาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกลุ่มชนหลายเชื้อสายอาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายลาว ซึ่งมีกรรมวิธีทอผ้าในลักษณะใกล้เคียงกัน คือการทอผ้าฝ้ายและไหมด้วยการทอขิดและมัดหมี่เป็นส่วนมากเช่น ผ้าทอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผ้าทอชนบท จังหวัดขอนแก่น กลุ่มชาวผู้ไทย ที่ทอผ้าแพรวา ส่วนกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ บริเวณจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ และศรีสะเกษนั้น นิยมทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย ทั้งชนิดเป็นผ้าชิ้น ผ้าขาวม้าและผ้าโสร่ง ผ้าทอพื้นเมืองของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร โดยทั่วไป มักทอด้วยลวดลายละเอียด สีสันกลมกลืนกัน บางครั้งอาจมองดูเป็นสีเดียวหรือสองสี เช่น

มีนา เชาวลิต(2542:121)ผลิตภัณท์หมายถึงสิ่งใดก็ตามที่สามารถสร้างความพอใจกับ ผู้บริโภคผลิตภัณท์ ทั้งลักษณะจับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ ผลิตภัณท์อาจเป็นสินค้า บริการ ความคิด บุคคลองค์กร หรือสถานที่เพียงอย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างรวมกันผลิตภัณท์ หมายถึง สิ่งที่จับต้องได้ (ตัวผลิตภัณท์) ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยมีเกณฑ์จำแนกประเภทของผลิตภัณท์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.ด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาจังหวัดเพชรบูรณ์

2.ด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำวิจัยในกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาจังหวัดเพชรบูรณ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

เครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์, แบบประเมินความเหมาะสมคุณภาพผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ แบบสอบถามความพึงพอใจต้นแบบ, แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่

แบบประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ

เขียนเครื่องหมาย ✓ ตามความเหมาะสมของชิ้นงาน

รายการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ	คะแนนระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
<p>1. ด้านประโยชน์การใช้สอย</p> <p>1.1 รูปแบบเหมาะสมกับประโยชน์การใช้สอย</p> <p>1.2 ความเหมาะสม</p> <p>1.3 ง่ายต่อการเก็บรักษาและการทำความสะอาด</p> <p>1.4 มีความสะดวกในการใช้งาน และจัดเก็บ</p> <p>1.5 วัสดุที่นำมาใช้ในผลิตภัณฑ์สามารถเข้ากัน อย่างลงตัว</p> <p>2. ด้านความสวยงาม</p> <p>2.1 ลวดลายและรูปแบบแสดงลักษณะ เฉพาะถิ่น</p> <p>2.2 สามารถนำลวดลายมาจัดวางได้อย่าง เหมาะสม</p> <p>2.3 สีเส้นและลวดลายสวยงาม</p> <p>3. ด้านวัสดุเศรษฐกิจ</p> <p>3.1 วัสดุที่ใช้สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นและ เหมาะสมสวยงาม</p> <p>3.2 รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการผลิตจริง</p>					

แบบสอบถามความคิดเห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้าน
เนินสะเตา จังหวัดเพชรบูรณ์

ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการเลือก

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี ☐ 20 – 39 ปี
☐ 40 – 59 ปี ☐ 60 ปี ขึ้นไป

3. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์

☐ ผู้ซื้อภายในจังหวัด ☐ ผู้ซื้อภายนอกจังหวัด

4. จุดมุ่งหมายของการซื้อ

☐ ซื้อเป็นของฝาก ☐ ซื้อใช้เอง
☐ ซื้อเพื่อจำหน่าย

5. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เพราะเหตุใด

☐ ซื้อเพราะลวดลายสวยงาม
☐ ซื้อเพราะใส่แล้วมีเอกลักษณ์
☐ ซื้อเพราะมีความชอบในผลิตภัณฑ์

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อด้านแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรี
ทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์

ให้ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านต้องการเลือก

ประเด็นที่สอบถาม	คะแนนระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ความประณีตสวยงาม					
2. ความทันสมัย					
3. การใช้วัสดุ สี ลวดลาย เหมาะสม กับความนิยมในปัจจุบัน					
4. ความพึงพอใจต่อรูปแบบใน ภาพรวม					

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำรวจพื้นที่เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา และศึกษาเอกสาร,งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น
3. ผู้วิจัยวางแผนดำเนินงานวิจัย เตรียมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะพื้นบ้าน
4. ประมวลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน
5. ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกการพัฒนาคุณภาพผลงานศิลปะพื้นบ้าน, แบบบันทึกการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย
6. นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นสินค้าและวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นจากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา
7. นำต้นแบบและองค์ความรู้ที่ได้ นำไปถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและต่อยอดการสร้างสรรค์ผลงานของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาต่อไป
8. จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง นำข้อมูลมาประมวลผลประเมินผลทางการวิจัย โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลข้อมูล ประกอบด้วย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
9. สรุปผลการวิจัย
10. รายงานผลการดำเนินการวิจัยพร้อมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่งานวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สูตรและค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย(Arithmetic Mean) (บุญชม ศรีสะอาด 2545 : 105)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ X แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม

N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

การให้คะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจหรือความเหมาะสม

- ระดับความพึงพอใจมากที่สุด ให้คะแนน 5 คะแนน
- ระดับความพึงพอใจมาก ให้คะแนน 4 คะแนน
- ระดับความพึงพอใจปานกลาง ให้คะแนน 3 คะแนน
- ระดับความพึงพอใจน้อย ให้คะแนน 2 คะแนน
- ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด ให้คะแนน 1 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด 2545 : 105)

ค่าเฉลี่ย

ความหมาย

4.50 – 5.00

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

3.50 – 4.49

ระดับความพึงพอใจมาก

2.50 – 3.49

ระดับความพึงพอใจปานกลาง

1.50 – 2.49

ระดับความพึงพอใจน้อย

1.00 – 1.49

ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนที่ต้องการ} \times 100}{\text{จำนวนเต็ม}}$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ต่อผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จากจำนวนผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จากจำนวนผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ต่อผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ต่อผลิตภัณฑ์จากศิลปพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ 3 ด้าน คือ ด้านประโยชน์การใช้สอย ด้านความสวยงาม และด้านวัสดุเศรษฐกิจ

[illegible]

จากตารางที่ 1 คะแนนการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ต่อผลิตภัณฑ์จากศิลปะ
พื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์

1.ด้านประโยชน์การใช้สอย คะแนนเฉลี่ย 4.56 ระดับความเหมาะสม มากที่สุด

2.ด้านความสวยงาม คะแนนเฉลี่ย 4.88 ระดับความเหมาะสม มากที่สุด

3.ด้านวัสดุเศรษฐกิจ คะแนนเฉลี่ย 4.83 ระดับความเหมาะสม มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน คะแนนเฉลี่ย 4.75 ระดับความเหมาะสม มากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2

วิเคราะห์ความคิดเห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 คน

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จากผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 คน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน 20 คน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	5	25.00
1.2 หญิง	15	75.00
2. อายุ		
2.1 ต่ำกว่า 20 ปี	2	10.00
2.2 20 – 39 ปี	10	50.00
2.3 40 – 59 ปี	6	30.00
2.4 60 ขึ้นไป	2	10.00
3. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์		
3.1 ผู้ซื้อภายในจังหวัด	5	25.00
3.2 ผู้ซื้อภายนอกจังหวัด	15	75.00
4. จัดมุ่งหมายของการซื้อ		
4.1 ซื้อเป็นของฝาก	5	25.00
4.2 ซื้อใช้เอง	12	60.00
4.3 ซื้อเพื่อจำหน่าย	3	15.00
5. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เพราะเหตุใด		
5.1 ซื้อเพราะลวดลายสวยงาม	10	50.00
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน 20 คน	ร้อยละ
5.2 ซื้อเพราะใส่แล้วมีเอกลักษณ์	12	60.00
5.3 ซื้อเพราะมีความชอบในผลิตภัณฑ์	8	40.00

จากตารางที่ 2 พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 20 คน มีดังนี้

1. เพศของผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละมากที่สุดคือ เพศหญิง (ร้อยละ 75)อันดับรองลงคือ ผู้ชาย (ร้อยละ 25)
2. อายุของผู้ตอบแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละมากที่สุดคือ อายุ 40 – 59 ปี (ร้อยละ 30)
อายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 10)
3. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์มากที่สุดคือ ผู้ซื้อนอกจังหวัด (ร้อยละ 75) รองลงมาคือผู้ซื้อในจังหวัด (ร้อยละ 25)
4. จุดมุ่งหมายของการซื้อผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละมากที่สุดคือ ซื้อใช้เอง (ร้อยละ 65) ซื้อเป็นของฝาก (ร้อยละ 20) ซื้อเพื่อจำหน่าย (ร้อยละ 15)
5. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์เพราะเหตุใดคิดเป็นร้อยละมากที่สุด ซื้อเพราะมีลวดลายสวยงาม (ร้อยละ 60) ซื้อเพราะใส่แล้วมีเอกลักษณ์ (ร้อยละ 40) ซื้อเพราะชอบในผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตูกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 20 คน

ตารางที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อต้นแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตูกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 20 คน

รายการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ	คะแนนระดับความเหมาะสม					N	$\bar{X}$	ระดับความเหมาะสม
	5	4	3	2	1			
1. ความประณีตสวยงาม	12	4	4	-	-	20	4.40	มาก
2. ความทันสมัย	10	7	3	-	-	20	4.35	มาก
3. การใช้วัสดุ สี ลวดลาย ความเหมาะสมกับความนิยมในปัจจุบัน	15	4	1	-	-	20	4.70	มากที่สุด
4. ความพึงพอใจต่อแบบในภาพรวม	15	3	2	-	-	20	4.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผลความพึงพอใจต่อต้นแบบ ผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตูกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์
จำนวนผู้ ตอบแบบสอบถาม 20 คน มีดังนี้

- ความประณีตสวยงามระดับความพึงพอใจ 4.40 อยู่ในระดับ มาก
  - ความทันสมัยระดับความพึงพอใจ 4.35 อยู่ในระดับ มาก
  - การใช้วัสดุ สี ลวดลายเหมาะสมกับความนิยมในปัจจุบัน 4.70 อยู่ในระดับ มากที่สุด
  - ความพึงพอใจต่อรูปแบบภาพรวม 4.65 อยู่ในระดับ มากที่สุด
- และภาพรวมทุกด้านได้คะแนนเฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับ มากที่สุด

บทที่5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ มีขั้นตอนของการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปดังต่อไปนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1 เพื่อศึกษาศิลปะพื้นบ้านการทอผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา

5.2.2 เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา

5.2. สมมติฐานในการวิจัย

หลังจากที่ได้จัดทำโครงการวิจัยได้ต้นแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่3ชุด เพื่อนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ กลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์

5.3 ขอบเขตการศึกษา

1.ด้านกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผ้ามัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาจังหวัดเพชรบูรณ์

2.ด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำวิจัยในกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาจังหวัดเพชรบูรณ์

5.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล1) แบบบันทึกการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมคุณภาพผลิตภัณฑ์ 2)แบบสอบถามความพึงพอใจต้นแบบ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่

5.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนี้

1.ขั้นตอนการวิจัยการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยใช้โครงการวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำรวจพื้นที่เพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา และศึกษาเอกสาร,งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ได้แก่องค์กรบริหารส่วนตำบล และสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้น
3. ผู้วิจัยวางแผนดำเนินงานวิจัย เตรียมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะพื้นบ้าน
4. ประมวลปัญหาและความต้องการในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์กระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพมาตรฐาน
5. ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบบันทึกการพัฒนาคุณภาพผลงานศิลปะพื้นบ้าน, แบบบันทึกการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย
6. นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบมาพัฒนาสร้างสรรค์ชิ้นงานเป็นสินค้าและวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์พื้นจากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา
7. นำต้นแบบและองค์ความรู้ที่ได้ นำไปถ่ายทอดความรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนาและต่อยอดการสร้างสรรผลงานของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดาต่อไป
8. จัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง นำข้อมูลมาประมวลผลประเมินผลทางการวิจัย โดยใช้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลข้อมูล ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
9. สรุปผลการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย
10. รายงานผลการดำเนินการงานวิจัยพร้อมจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มฉบับสมบูรณ์และเผยแพร่งานวิจัย

5.6 อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ 1.จากการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่นั้นมีคุณภาพจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญของผลิตภัณฑ์ด้านประโยชน์การใช้สอย รูปแบบเหมาะสมกับประโยชน์การใช้สอยความเหมาะสมในผลิตภัณฑ์ต่อการเก็บรักษาและการทำความสะอาด มีความสะดวกในการใช้งาน และวัสดุเข้ากันอย่างลงตัว ค่าเฉลี่ยของคุณภาพความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 ด้านได้ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.75 ระดับความเหมาะสม มากที่สุด

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ผสานกับองค์ความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งทำให้กลุ่มผู้ซื้อมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่เฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือซื้อเพราะผลิตภัณฑ์ใส่แล้วมีเอกลักษณ์และมีความชอบใน เป็น

การพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่อยอดภูมิปัญญาเดิมให้ได้รูปแบบใหม่เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบที่หลากหลายสวยงามเหมาะสมแก่การใช้งาน(อนงค์พรรณ หัตถมาศ และ สุวรางค์ ศรีเทพ (2555)

3.ความพึงพอใจต่อด้านแบบผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ สอบถามความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์หลังการพัฒนาความพึงพอใจต่อด้านแบบผลิตภัณฑ์ผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ผลที่มีความประณีตสวยงามระดับความพึงพอใจ 4.40 อยู่ในระดับมาก ความทันสมัยระดับความพึงพอใจ 4.35 อยู่ในระดับ มากการใช้วัสดุ สี ลวดลายเหมาะสมกับความนิยมในปัจจุบัน 4.70 อยู่ในระดับ มากที่สุดความพึงพอใจต่อรูปแบบภาพรวม 4.65 อยู่ในระดับ มากที่สุด และภาพรวมทุกด้านได้คะแนนเฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับ มากที่สุด ในการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้วัตถุประสงค์จัดโครงการอบรมพัฒนาให้มีแนวทางในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตมากขึ้นเพื่อให้ผลในการขายมีเพิ่มขึ้นและช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนต่อการจัดทำผลิตภัณฑ์ต่อไป

5.7 ข้อเสนอแนะ

- 1.มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นรูปแบบอื่นมากขึ้น เพื่อเพิ่มรูปแบบให้เป็นตัวเลือกแก่ผู้ซื้อมากขึ้น
- 2.การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะพื้นบ้านผ้าทอมัดหมี่ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะเดา จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถนำเอาวัสดุตกแต่งอื่นที่เหมาะสมประกอบกับตัวผลิตภัณฑ์ เช่น หนังเทียม หรือวัสดุตกแต่งประเภทอื่นให้มีมากขึ้นเพื่อมีความสวยงามน่าสนใจผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่ ทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดจุดเด่นมากขึ้น

บรรณานุกรม

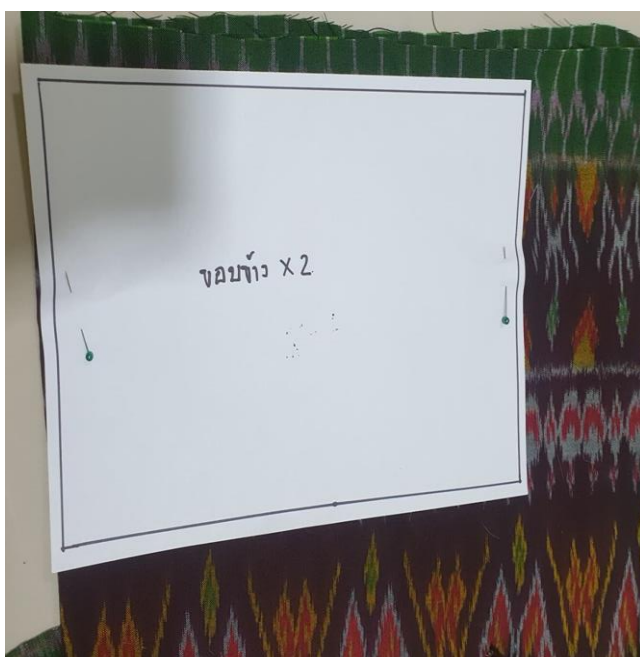
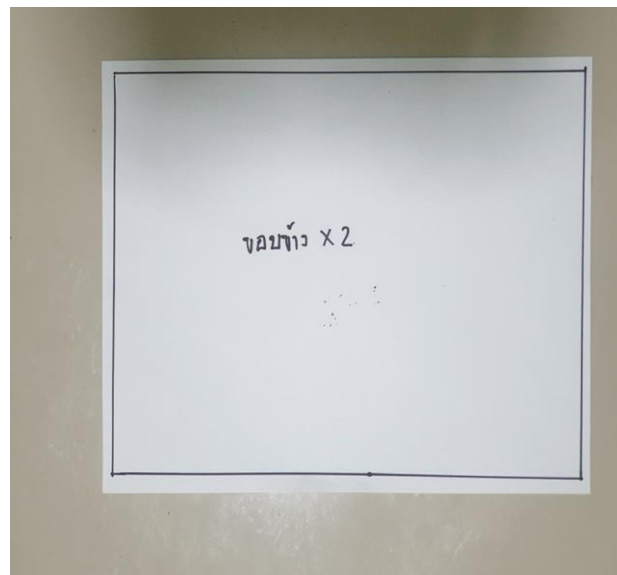
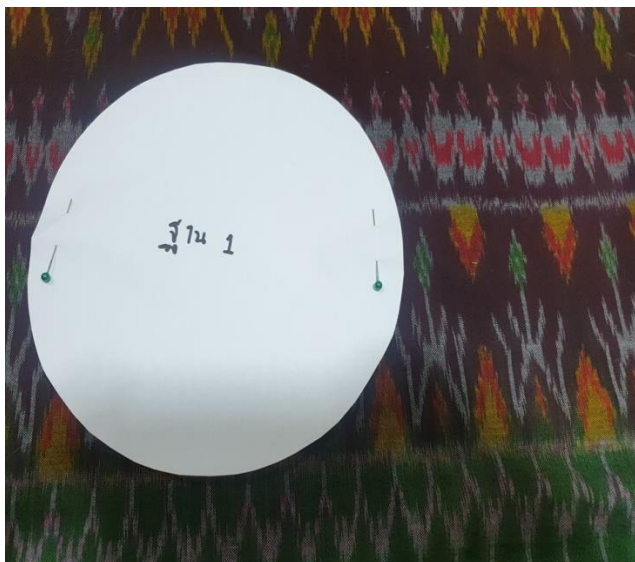
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2541). เครือข่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ กลุ่มอาชีพในงานพัฒนา ชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ กรมการพัฒนาชุมชน. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2546). มัดหมี่ในมุมมองใหม่. กรุงเทพฯ : โพรเซสคัลเลอร์ ดีไซน์ แอนด์ พรินต์ติ้ง.
- ณัฐภัทร จันทวิช. (2540). ผ้าทอพื้นเมืองอีสาน. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล. (2541). สื่อสัญลักษณ์ผ้าลาวเวียงจันทน์. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ดิสนีย์ สิงหระเศรษฐ์. (2552). ออกแบบสิ่งทอ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พรสนอง วงศ์สิทธิ์ทอง. (2550) การออกแบบและพัฒนาแฟชั่นและมันชนภัณฑ์. กรุงเทพฯ: วิศวะคอมเซ็นเตอร์.
- เพ็ญจันทร์ สังข์แก้ว . 2549.การพัฒนาธุรกิจชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.
- บ้านเข็ญน้อย ตำบลเข็ญน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ รายงานวิจัย : สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
- แทนติยา ทองใบ.(2553).การพัฒนาศักยภาพการจัดการผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2537). พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- มณฑน ต้นบุญต่อ. (2540). หลักการออกแบบ. ศูนย์ผลิตสถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- มีนา เขาวลิต. (2542). กรุงเทพฯ : ม.ป.พ. วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2538). ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน.
- ต้นอ. กรุงเทพฯ.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2547). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชน: ศึกษากรณีกลุ่มแม่บ้านเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม.
- ศิริ ผาสุก.(2545). ผ้าไหมพื้นบ้าน: Hand Woman Thaisilk. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สยามภูเขา. (2555). อัตลักษณ์แห่งผ้าไทย. สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน พ.ศ. 2563 จาก : http://siampoosa.blogspot.com/2012_01_01_archive.html
- สิริพิชญ์ วรรณภาส. (2551). เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สร้อยญา ภักดีสุวรรณ. (2552). การออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดมหาสารคามในบริบทวัฒนธรรมร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อศิลปะและการออกแบบสื่อ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

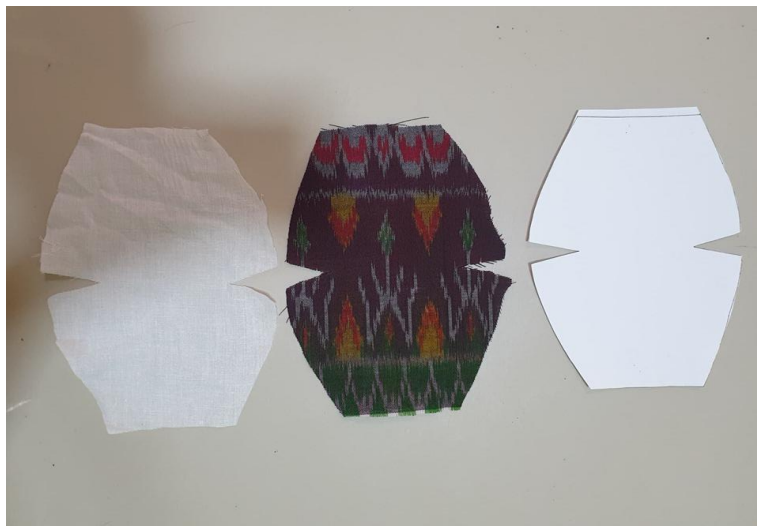
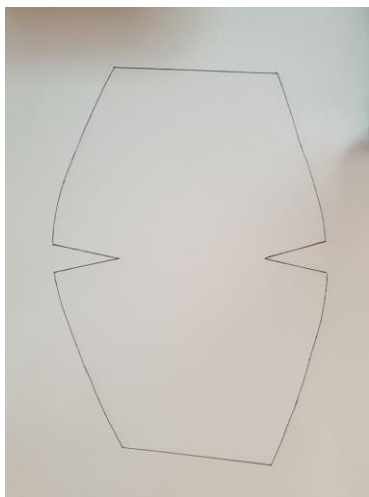
ต้นแบบผลิตภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านการทอผ้ามัดหมี่
ของกลุ่มสตรีทอผ้าที่กระตุกบ้านเนินสะอาด
จังหวัดเพชรบูรณ์

ต้นแบบผลิตภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านการทอผ้ามัดหมี่ชิ้นที่ 1 กระเป๋า

ต้นแบบผลิตภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านการทอผ้ามัดหมี่ชั้นที่ 2 กระโปรง

ต้นแบบผลิตภัณฑ์ศิลปะพื้นบ้านการทอผ้ามัดหมี่ชิ้นที่ 3 หน้ากาก

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพถ่าย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล

นางสาวอลิสณา อนันตะอาด

ตำแหน่งปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรม

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏ 83 หมู่ 11 ถนนสระบุรี-หล่มสัก ตำบลสะเดียง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 โทร 056717100 ต่อ5204

ประวัติการศึกษา

สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต(ทัศนศิลป์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ.2552

สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต(ศิลปศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ.2556

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

สาขาวิชาศิลปกรรม

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

1. หัวหน้าโครงการวิจัย/งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : การพัฒนาแปรรูปผ้ามัดย้อมสีจากมะขามเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า ของกลุ่มผลิตภัณฑ์กระเป๋าหนัง อำเภอวังโป่ง จังหวัดเพชรบูรณ์ งบประมาณแผ่นดินปี2558
2. ผู้ร่วมโครงการวิจัยชุดสารสนเทศเพื่อการจัดการความรู้ชุมชนเมืองมะขามหวานสู่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จากการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ แผนงานวิจัย: ภาพวาดทรัพยากรมะขามหวานพืชประจำถิ่นเพื่อการเรียนรู้สู่ชุมชน งบประมาณแผ่นดินปี 2560
3. หัวหน้าโครงการวิจัย :การพัฒนาชุดกิจกรรมทัศนศิลป์ เพื่อเพิ่มทักษะด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต1 งบประมาณแผ่นดินปี 2560
4. ผู้ร่วมโครงการวิจัย เรื่องการสร้างสรรคทัศนศิลป์ เพื่อสะท้อนสุนทรียะแห่งความงามทางภูมิทัศน์ ณ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ งบประมาณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ 2560
5. หัวหน้าโครงการวิจัย :การพัฒนาชุดกิจกรรมทัศนศิลป์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่๑โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต1 2561
6. หัวหน้าโครงการวิจัย :การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสตรีจากผ้าปักลายมัดย้อม ตามแนวคิดการออกแบบเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษากลุ่มอาชีพสตรีบ้านเล่าเน้ง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

